

Spetsiaalne fond

Kõigi maade tööliste, ühinegem!

Klassiööitus

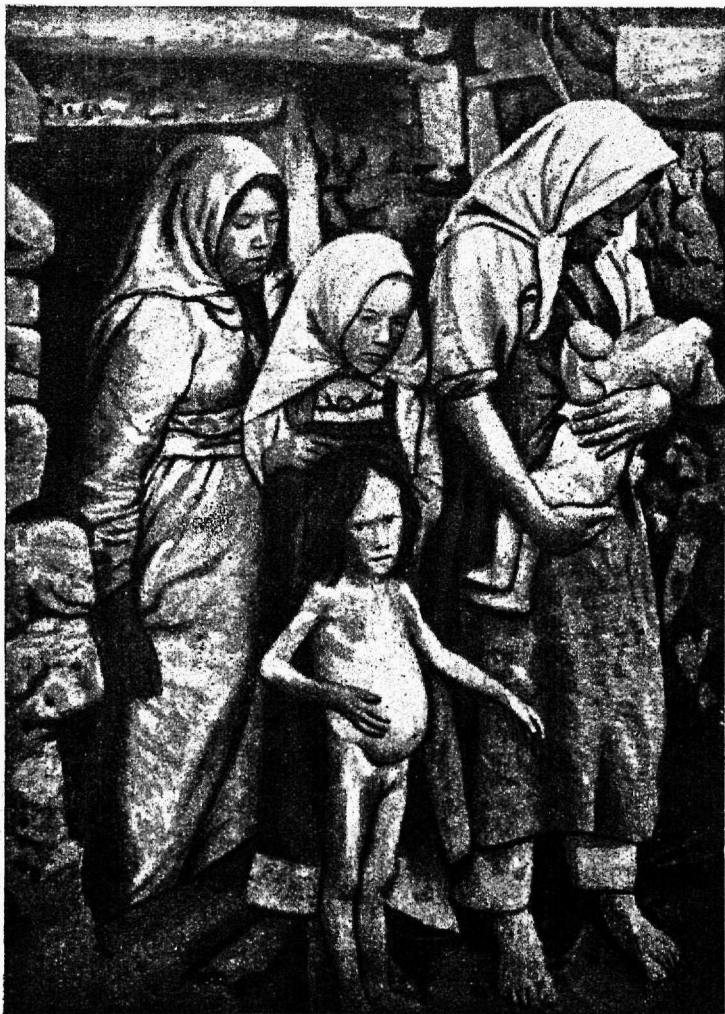
IV aastakäik

I weerand 1922

Nr 1—3 (37—39)

Dr Fritjof Nansen

Enam kui aastate pikkune piin, on nälg selle lapse noored
filmad wanandanud

„Leiba!“

ENSV
Riiklik Avalik
Raamatukogu

Riigiraamatukogu

PE 1476

Näljaäda

Kohutawa näljaäda käes winskleb endine wiljarikas Wenemaa; inimese-soo ajalugu ei tunne näljakoledust, mis oma ulatuse ja sügavuse poolest ligilähedalegi ulataks kannatustele praegustes näljakubermangudes. Mitte esimest korda ei tule see kole külaline Wenemaale wõeraks; wiimase 30 a. wältel on ta mitmel ja mitmel korral oma kondised käed siia wälja sirutanud, aga kui rasked need päewad ka olid, iganes ei ulatanud nad kaugeltgi nende koledusteni, millest käesolew näljaäda kubiseb.

Terwelt 27 kubermangus oli 1921. a. wiljaikaldus, nendest 16 kubermangus teist aastat järgemööda. Teiste ikalduseaastatega wõrreldes saame wiljasaagi kohta järgmised arwud: kubermangusi, kus puhas wiljasaak alla 5 puuda inge kohta tuli, oli 1891. a. suure näljaäda puhul 3, 1906. a. 5, 1911. a. 6, 1921-12; inimestearw neis näljale pühendatud kubermangudes oli: 1891 6 miljoni, 1906 11 milj., 1911 11 m. ja 1921 18 miljoni. Kaheksas kõige enam kannatanud kubermangus oli wiljasaak 1921. a. alla 3 puuda inge peale, 1911. a. 7 puuda, 1906. a. 6,6 p., 1891. a. 8,8 puuda.

Kõige selle juures tuleb silmas pidada, et suurem osa neist kannatajatest kubermangudest 1921. a. juba 1920. a. mitte palju suuremat lõikust ei saanud kui 1891. a. näljaädas, seega täieste wäljakurnatult ilma mingisuguste endiste tagawaradeta käesolewa ikalduse wasta pidid wõtma. Pealeselle raskendab seisukorda weel see asjaolu, et ikaldus just neid kubermangusi on tabanud, mis arilikudel aastatel kõige suurema osa Wenemaa wiljaülejäagist andsid, kubermangusi, kust peajasjalikult wälja weetaw wili tuli, vähemalt kolmwee-

randit kõigest müüdawast wiljast. 1913. a. arwustiku järele saadi praegustes näljaädakubermangudes 2343 miljoni puuda wilja ehk pool kogu riigi wiljasaagist (4525 milj. puuda). Kuna teised kubermangud ka waremalt peajasjalikult ainult oma tarbeks wilja on kaswatanud, teeb see kannajate kubermangude seisukorra seda raskemaks.

Tagajärjed on sedawõrd kohutawad, et mingi kirjeldus neist weel ligikaudsetgi aimu ei jaksa anda. Toome mõned arwud näituseks.

Ufa linnas suri 1921. a. esimesel poolel 1917 inimest, teisel poolel juba 3978 in.; kreisis esimesel poolel 5323, teisel 14 128 in., Belebei kreisis esimesel poolel 8167 in., teisel 25 492. Nälga suri kubermangus 1921. a. umbes 16 000 inimest. 1922. a. jaanuari esimesel poolel üksi juba suri kolmes kreisis niipalju inimesi nälga, kui terwes kubermangus 1921. a. wältel, ja jaanuari teisel poolel tõusis selles kolmes kreisis nälga surnute arw juba 44 000-ni; see on wõrdlemisi 30 korda nii kõrgeks kui 1891. a. näljaäda korral. Kui surewus niisugusel käigul edasi tõuseb, siis on kubermangu elanikud mõne kuuga lõpul. Paiguti tõuseb surewus juba 50% -ni, lastemajades koguni 70—90% -ni.

Tshuwasshide maal on 85% elanikka näljas; 20. jaanuarini oli juba 35 000 näljasurma registreeritud; enesetapmisi nälja tagajärjel tuleb tihti ette. Näljasurma ootamas on 125 000 inimest.—Wodjade maal on näljas umbes 300 000 inimest, mõneks nädalaks toitu jätkub weel ligi 200 000-l Kokku tõuseb nälgiivate arw 80% -ni.

Saratowi kubermangus oli 15. jaanuariks nälgiijaid üle 1 1/2 miljoni. Abi said ainult 454 000.—Tsaariitsõni

kubermangus nälgib keskmiselt 42% elanikkudest, paiguti kuni 80 ja isegi kuni 100%. Umbes 400 000 inimest ei saa mingit abi.

Nälg ei walitse aga mitte ükski Wolga mail ja Uurali ümbruses, waid ka Põhja-Kaukaasias, Krimmis ja Ukrainas. Stawropoli kubermangus tõuseb nälgjate arw jaanuaris juba üle 300 000 ja suureneb iga päewaga. Mõned kreisid on otse surma suus. Krimmis oli jaanuaris nälgjaid ligi pool miljonit. Alupkas maksis juba siis leiwa nael 160 000. Hersoni kubermangus on üle 500 000 nälgija registreeritud.

Kesk-arwustikuwalitsuse aruannete järele kannatab wiljaikalduse tagajärjel suuremal wõi vähemal määral puudust umbes 37 miljonit inimest ehk umbes kolmas osa kogu wabariigi elanikkudest. Juba nowembris arwati nälgjaid 13 miljoni peale. Nansen oma aruandes Pariisis teatas ilma liialdamata: 19 miljonit inimest ähwardab näljasurm, 12 miljonit on pääsemata kadunud, kui mitte õigel ajal abi ei saa. Abiandmise keskkomiteel on 16 kubermangus arwele wõetud ligi 14 miljonit nälgijat, kellest ainult ligi 3 miljonit ühel wõi teisel wiisil abi saawad.

Aga mitte ainult otsekoheses näljas ja surewuses ei seisa ädaoht. Wiljaikaldus on nagu „jumalawits“, mis nuhtleb „kolmanda ja neljanda põlweni“. Kõigis näljakubermangudes äwinewad kari- ja tööloomad. Need söödakse ära wõi surewad nälga nagu inimesedgi. Paljudes küldes ei ole juba nüüd enam ainustgi töölooma. Hersoni kubermangus tuleb keskmiselt 100—120 dessätini põllumaa kohta üks obune. Wolga ümbruses on laiad maaalad, kus ainustgi töölooma järele ei ole jäänud. Terwed külad on inimestestgi tühjad. Iga surew talupoeg wiljarikkas kubermangus wiib aga, nagu Grohmann ütleb, enesega 50 puuda wilja auda, millega ta iseenast ja kahte linnalast oleks toitnud.

Pealeselle on arussaadaw ja üleüldine nähtus, et näljamaadel külwipind tuntawalt väheneb. Tsariitsõni kubermangus arwatakse, et suwewilja

pinnast wast ainult 40% wõidakse täis külda. Niisamati väheneb wilja-saak. Wiimase nelja aasta sees oli see langemine juba õige tuntaw: ligikaudsete teadmete järele (täpipealseid on wõimata saada) oli:

Aastal	Külwipind tuh. dess.	Saak milj. puuda	Saak puud. dessat.
1917.	80 614	3547	44
1920.	75 100	2428	32
1921.	66 600	2002	30

Sellest selgib et 1922. a., kuigi ta loodusliste tingimiste poolest wiljakaswule kohane oleks, ead saaki ei wõiks anda, juba sellepoolest et külwipind weelgi kitsamaks jääb kui ta 1921. a. oli, ja tööjõu puudusel maaarimine tuntamalt kannatab.

Aga weel enam. Wiljaikaldused Wenemaal ja nendega kaasas käiwad näljaood ei ole juhtunud nähtused, mis ühe wõi teise aasta juhtuwatest ilmatest olenewad, waid pika ria aastate arenemise tagajärg. Juba esimisest suurest näljaadast saadik (1891) on põllu- ja looduseeadlased selle küsimuse kallal töötanud ja enam kui üks teadusemees on kindlate teadmete põhjal näidanud, et suured alad Wenemaast, ja just kõige wiljarikkamad alad, mida siamaani õigusega mitte ainult Wenemaa, waid Eroopa wiljaaitadeks peeti, järjekindlalt näljasurmale wastu lähewad, kui mitte aegsaste suurewiisilisi uuendusi maapidamise alal ja kliima muutmiseks ette ei wõeta.

Teadusliku uurimise järele käib ligi 480 miljonit dessätini ehk pisut enam kui neljas osa nõukogude Wenemaast peale 40 miljoni (31%) inimesega nõndanimetatud põuaringkonda, nimelt: lõunapoolne osa Ukrainast, lõunaida kubermangud (Doonimaa ja osa Põhja-Kaukaasiat), Astrahani ja steppide kaudu kuni Ufa kubermanguni, Taga-Kaspia maad ja osa Lääne-Siberist. Selle põuaringkonna maapind jääb silmanähtawalt waesemaks taimekaswule tarwiliku niiskuse ja mustamulla poolest, selle asemel rohkenewad wõrdlemisi mineraalolused, peasjalikult soolade näul. See kõik vähendab taimekaswu ja annab

Kommunistlike Internatsionaali konverents

27. detf. tegi Kom. Internatsionaali täidesaatwa-komitee koosolek otjuse weeb-ruarikuul 1922 ära pidada täidesaatwa-komitee koosolekut laiema kujul, millest iga partei kahelordse esitusega osa wõtaks. Koosolek määrati esialgu 10. weebuari peale, aga mõnesugustel põhjustel, millest Saksamaa raudteelaste streik tähtsam oli, wiibis algus 24. weebuarini; koosolek ise aga kujunes weelgi suurearwulisemaks, esitajateulk tõusis sajani, ja kuigi wõimiliselt koosoleku silti ei muudetud, waid teda täidesaatwa-komitee laiendatud koosoleku nime al peeti, wõib teda niiästi siisulise kui ka arwulise ulatuse poolest ja küll ka seisukorra tähtsuse poolest K. J. konverentsiks nimetada.

Koosoleku nurgakiwiks oli proletariaadi ühise wäerinna loomise küsimus, mis siisuliselt juba möödalaninud sumel K. J. 3. kongressi resolutsioonides oli otjustatud, ja mille tegelikuks läbiwiimiseks täidesaatwa-komitee koosolekul 18. detf. sellekohased põhilausest wasta olid wõetud.

Selle taktilise sammululine aluspõhi seisib lühidalt järgmistes asjaoludes. Järjeste terawamaks minewas üleilmnes majanduslikes kriisises, mis alwawalt ka töölisteklassi peale mõjub, walmistab rahwuswaheline kapitalismus kahelordsele sõjakäigule: eestkätt oma kasusid kindlustama proletariaadi ullema surumise ja kurnamisega, teisiks uutele imperialistlikele ilmaõadadele, mis kõigist möödapuiklemisekatsetest oolimata loodusejõulise paratamatusega lähenewad. Ühele kui teisele wõib ainult tööraha organisieritud jõud wasta seista, kui see ennast enam nii kui ilmaõja puhul killustada ega kodanliste uwide weueesliks teha ei lase. Tööraha õnneks allab lahkuma see demokraatlike reformide ullustusewing, millega tööliste äraandlitud juhid sõjale järgnewas rewolutsioonitõusus weel ord jõudsid kapitali elu päästa, ja üle-

üldiselt kostab järjeste tugewamaks kaswaw nõudmine töölisteklassi ühinemise järele, mis ühtlasti ifka enam ja enam III Internatsioonali lipu alla kaldbub.

Seda uuemat ja terwet arenemist tööraha ulkades ei wõi K. J. kasutamata jätta, seda enam et kõik teadmed oluliselt siin kaasa mõjuwad töölisteklassi juhtimisele rewolutsioonilise klassiwõitluse teele. Ifka selgemine saawad töölistelugad aru et neid möödalaninud liikumise järgul demokraatlike lubadustega peteti, et töölistel teifi abinõust oma seisukorra parandamiseks tuleb otstida. Seda arusaamist aitawad omaltpoolt weel selgitada paindlikes juhid, kes selle arusaamise tõusu wasta wõideldes ise tööliste organisatsioonisi lõhkuma allawad, tööliste isetegewust takistawad, wõitlust saboteeriwad, tegewamaid tööliste usaldusemehi organisatsioonidest wälja eidawad jne.

Kõike seda arwesse wõttes leidis K. J. täidesaatew-komitee paraja filmapilgu olewat tegelikult ühise töörahawäerinna loomisele afuda. Muudugi ei olnud wõimalik seda teha terwe kommunistlike programmiga, millest teiste parteide mõju all seiswud töölised kohe eemale oleksid jäänud. Oli waja üles seada tööraha kõige elulisemad nõudmised ja nende alusel kõiki töölisi, kõiki töölisteorganisatsioonisi katsuda ühendada, ühiselt töelisele wõitlusele wiia. Sest mitte selles ei seisa ühise wäerinna mõte et sellega töölisi kohe otjustawasse lahingusse wiia, waid et üleüldse töölisteklassi ühiste nõudmiste alal ühiselt liikuma panna. Edasiminef lihtsamatelt ja lähematelt nõudmistelt suurematele oleneb wõitlusest enesest: olgu wõit wõi kautus, iga järgmine samm ulatab eelmisest kaugemale.

Kui loomulik see taktika käesolewas seisukorras ka on, tekitab ta ometi aru-

saamatusi, iseäranis teiste parteidega koostöötamise küsimuses ja peasjalikult nende parteide ridades, kes alles iljuti sügawad lõhenemised läbi elanud, kellel weel elawalt meeles lõhenemise aawad ja walud. Tõkkisid arwamised, nagu tuleks nüüd nendega, keda alles eile ja täna äraandjateks tembeldatud ja kes seda ka on, ühte ritta astuda. Eriti raske seda seebida näis olewat Prantsuse ja Itaalia komm. parteil, kelle ridades ühise wäerinna mõtet ja ulatust sellepärast kokku suruma aitati. Prantsuse parteis walitses arwamine, et asjata on töölisklassi wõitmiseks paindlastega mingit ühist wäerinda luua; Itaalias arwati seda tarwilikuks küll ametiühisuste piirides, kuid mitte parteides. Tõepoolest kartis aga üks kui teine seeläbi paindlusele kaldumist, waimlist liginemist sotsiaalpetistele, klassiwõitluse teisipalgalt libisemist.

Seda kartust oli waja kõrwalda, sedanam et ka mõnes teisegi parteis arwamisi oli tekinud, et ühine wäerind „üldiselt“ küll ea ja kohane on, aga „meie oma“ juudastega kuidagi seda luua ei saa. Konwerents oma põhjalikkude arutustega, milles küsimust igast küljest selgitati, näitasgi et sel tingimisel, kui komm. partei oma täieliku iseisewuse alal oiab ja põhimõtteliselt ja organisatsiooniliselt ühegi teise parteiga kokkuleppeid ei tee, just ühise wäerinna taktika see abinõu on, millega paindlaste mõju töölisklasside juures wähenemiseks wõib. Sest need olused on sedawõrd kodanluse mõju all kinni, et nad isegi kõige ädalkumate tarbete täitmiseks enam wõitlusest astuda ei julge, waid sellest mööda püüawad uilida ja seega wõimaluse annawad nende äraandlikkust mitte ainult kommunistidele, waid kogu töörahwale paljastada.

Muidugi, sellejärele misugune kufagil maal rewolutsiooniliste tööliskoorganisatsioonide jõud, tuleb ühise wäerinna taktikat nii wõi teisiti tarwitada, ühes kohas teiste organisatsioonidega wähem, teisel rohkem rühkendades. Sellepärast otsustasgi konwerents ühise wäerinna tegeliku läbiwiimise wiiside määramise jätta üksikute parteide juhataste ooleks, kes need wiisid ühes K. J. täidesaatwa-komiteega wälja töötawad. Kuigi Prantsuse ja Itaalia esitajad mõnes küsimuses eriar-

wamisele jäid, teatasid nad ometi et kogu Internatsionaaliga ühiste juhtmõtete järele saawad käima, ja kahtlemata kauwad selles ühises wõitluses ka wiimased kahtlused.

Osa sellest ühise wäerinna küsimusest oli küsimus teiste Internatsionaalidega ühise läbirääkimise ja ühiste sammude astumise küsimus. Selle wasta toodi ainult nõrku lahkarwamisi ette, mis peagi lahendati. Täidesaatwale-komiteele tehti kohuseks nõupidamistest teiste Internatsionaalidega osa wõtta ja püüda ühiseid wäljaastumisi kogu ilma töölisklassi läbi wiia.

Järgmiseks tähtsaks küsimuseks oli ametiühisuste küsimus, kus põhimõtteliselt mingid uusi küsimusi üles ei kerkinud, küll aga möödaläinud kongressi juhtnõu-ride täienduseks kommunistide tööd ametiühisustes soowitati enam üksikasjale lähendada, töölisklassi ligemate nõuandmist ümber koondada ja seda teha iga maa kohalikka olusid silmas pidades. Aruanetest selgis et Amsterdamis kollapse Internatsionaali katsed punast ametiüh. Internatsionaali töölisklassidest eraldada, mingid tagajärgi ei ole annud.

Iseäranis pandi rõhku uueste selle peale et kommunistid ametiühisusi mitte ei piaks lõhkuma, waid püüdma niikaua seespool tööd teha kui wõimalik, juhtide taktikat paljastades ja ühise wäerinna poliitikat tuetades.

Eespool tähendatud sõjaädaohtu silmas pidades tuli ka see küsimus päewakorradele. Üldiselt ei toonud ka see põhimõtteliselt mingid uusi waateid ette, olgugi et rahwuswaheline wahetord wahel ajal, see on wiimasest kongressist saadik, mõndapidi oli muutunud. Inglise-Ameerika wahetordas, mis pool aastat tagasi äärmiselt põnew paistis olewat ja oligi, oli see terawus Washingtoni kongressist saadik pisut wähenenud; seda terawamaks oli see aga läinud Inglismaa ja Prantsusmaa wahel, kes nüüd terwel wäerinnaal Groopas ja Aafrias ülewoimu pärast maadlewad ja üksteist wäärata püüawad. Rahwuswaheline õhk ei ole sellepärast jügugi wähem sõjatiine kui möödaläinud suwel, ennem weel rohkem.

Zoomulik sellepärast et konwerents terwe ria juhtmõtteid üles seadis uute imperialistlike sõdade ädaohtu wasta

wõitlemiseks, mille eesotsas seisis tööliste-
klassile seletamine, et ainult töörahwa
rewolutsiooniline jõud jaksab sõja lahti-
puhkemist ära oida wõi teda lahtipuhke-
misel alwata. Seda selgitust tuleb kõigi
wõimalikkude abinõudega ja igal teel
töörhwaridadesse kanda, nimelt ka
nende töörhwalikkmete ulka, kes soldati-
kuube kannawad.

Muuseas on ka wäga tähtis töörah-
wale seletada, et kuigi Genua konwerents
imperialistlike riikide eneste poolt katse
on kuidagi lämmatawast majanduslikest
küsikest pääseda, siis ei tule nad sinna
mitte Croopa ülesehitamise otstarbel,
waid peajasjalikult selleks et Wenemaa
kulul oma kahjujü katta, Wenemaa kur-
namise arwel endid rikastada. Croopa
tõelise majanduslikest ülesehitamisest ei
wõi juttugi olla niikaua kui ei ole auda
maetud kõik need wägistamisenõõrid, mida
ilmasõjas wõidetud riikidele kaela ümber
määsiti, kuni ei ole maha kustutatud
sõjawõlad ja sõjawalmituste lõpetami-
suga wabastatud rahwad neist kohutawaist
koormast, mis nüüd kurnatud maid
ingelämmatawast rõhuwad. Cestkätt aga
tuleb kõigi maade töölistel kindlaste
nõuda et igafugu rõõwikud oma käed
Wenemaa küljest wõtaksid. —

Wenemaa uus majandusepoliitika wõeti
ka seekord jälle arutusele ja tunnistati
W. R. P. seisukoht ja tegewus praegu-
ses olukorras õigeks.

Üleüldistest küsimustest oleks tähtsa-
matena nimetada weel otsus, mis wasta
wõeti töörahwa nooresoo wiletsuse wasta
wõitlemiseks, mis käesolewal ajajärgul,
kus kapital kõige jõuga just seal töörah-
wale kallale tungib, kus wastapanek kõige
nõrgem, muuseas just tööliste noorjugu
äärmise wõimatusega kurnates, elulise
tähtsusega on. Pealeselle ettepanek Wene
põllutöökomisjariaadi kolleegiumi kommu-
nistilise fraktsiooni poolt põllutööliste ja
põllumajanduslike küsimuste lahendamise-
ks igaaastaseid konwerentsi kokku kut-
suda, mis R. J. juures neis küsimustes
kõrgem otjustaja oleks. Csimine seefugune
konwerents tuleks kokku kutsuda juba
käesolewa aasta warajaks sügiseks, kus
siis edaspidise organiseerimise ja tege-
wuse kawa üksikasjaliselt saaks wälja
tõttatud. Lisaks neile juhtrõõridele, mis
wiimase kongressi otsuse järel parteidele

ajakirjanduse korraldamiseks anti, wõeti
konwerentsil wasta täiendam resolutsioon,
kus weel terawamalt ajakirjanduse elu-
list tähtsust ette toodi ja pealemuu täide-
saatwale-komiteele kohujeks tehti weel
käesolewal aastal ajakirjanduseküsimuses
erilist konwerentsi kokku kutsuda.

Peale üleüldiste küsimuste oli päewa-
korras terwe rida küsimusi, mis üksikute
maade parteisi puudustaid, nii Wenemaa
kom. partei nn. „töölisteopositsiooni“
küsimus, Prantsuse partei küsimus, mis
üles oli tõusnud lahkarwamistest wiima-
sel partei kongressil, Inglise küsimus jt.

Wenemaa „töölisteopositsiooni“ küsi-
mus, mida igatahes ka teistele maadele
tähtsaks peeti, leidis sellekohases komis-
jonis, kes üksikud süüdistused ühes W. R. P.
sekkomitee esitajatega ja süüdistajatega
läbi waatas, ooljat tähelepanekut, ja kuigi
komisjonist kõige laiemad esitused oja
wõtsid, ka need, kes mõnes teises küsi-
muses isearwamisele olid jäänud, oli
selles küsimuses komisjoni otsus siiski
ühemeelne: selle opositsiooni tee ja
abinõud ei wii mitte partei puuduste
parandamisele, küll aga on nad W. R. P.-le
praeguses äärmiselt põnewas wõitluse-
seisukorras kahjulikud ja sellepärast ukka-
mõistetawad.

Prantsuse parteis tekkinud lahkumine-
kute põhujeks oli terwe rida wana apu-
taigent paindluse ladust, mis kaasa oli
toodud kui Tourst kongressil
endine sots. partei kahjeks lagunes ja
enamus III Int. lipu alla tuli. Partei
terwendamiseks oli seda waja wälja
rookida, osalt ühes ta kandjatega, osalt
kandjate küljest, kindlamal käel nende
wiimaste wasta partei distsipliina tarwi-
tades.

Inglise küsimus ei olnud õieti kom.
partei, waid üleüldise Inglise tööliste-
klassi seisukorra küsimus, mis paindlise
juhtide tegewuse tagajärjel äärmiselt
wiletsaks on läinud. Et kom. partei
Inglismaal weel arwuliselt nõrk on, siis
tuleb tal teiste suurte ja tugewate orga-
nisaatsioonide seas ja sees wäga ettewaat-
likult töötada, mitte organisaatsioonisi
lõhkuda püüdes, kuid neid oma kaswawa
mõjuga ühisesse wäerinda astuma sun-
dides.

Õegi seda lühidat küsimustenimestikku
üle waadates piab tunnistama, et kon-

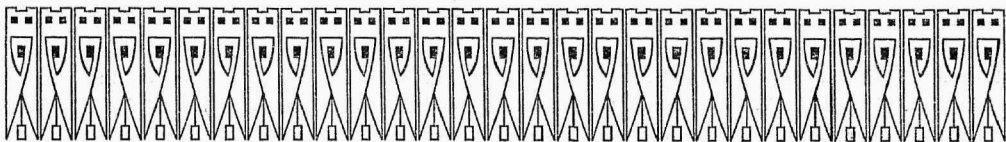

werentfi tähtsus laialise ulatusega oli, igatahes mitte kitsam kui nii mõnelgi teisel laials puhutud rahvusvahelisel kongressil. Nagu tähendatud, ei toonud ta põhimõtteliselt midagi uut, sellewasta aga oli ta kaugele ulataw praktikaliste otsuste ja kawatuste poolelt. Juba ühise wäerinna küsimus ise kaalub praegusel filmapilgul töölisterühumises enam kui teistel aegadel aastate pikkune töö. Seft kui lorda lähed — ja kõik märgid näitawad sennapoole — tööliji töeste ühi-

sesse wäerinda koondada, kui see efiialgul ka wäikeste nõudmiste alal sünniks, siis tähendaks see juba ise otustawat wõitu töörahwa wabastamisel kapitalistide ja nende käsitute mõju alt, ja järgnewad sammud oleksiwad juba kergemad astuda.

Igatahes wõib loota et järgmises üleilmseks kongressiks, mis arwatawaste ilisel sügisel (oktoobris) kokku kutsutakse, töölisterühumine sel alal tegelikult juba tiiki teed edasi on läinud, tiiki teed wõidule ligemale.

S. P.

Fascismus Itaalias

Ilmasõja ajal, kui Itaalia sõjaline seisukord alb oli, kui elutingimised ikka wõimatumaks läksid ja õige laia-des rahwakihtides mässumõtte ning proletariaadiridades rewolutsiooni-waimu elule kutsusid, — sel ajal tekkis „Fascio“ (Ühtlusliit), tekkis kui kõigi reaktsiooniliste ja demokraatliste jõudude ühendus endiste sotsialistide ja sindikalistidega, see on kõigi ülejooksikutega, kes äärmise sõjapoliitika tuetajateks olid muutunud.

Sel ajal oli aga „fascismus“ puhtparlamentline tegewus, ja ta peatööpõld oli Roomas, parlamendi kõnetoolil. Juba siis tuli ägedaid wäljaastumisi meeste wastu, kes rahvuswahelise ühistunde mõttele truuks olid jäänud. Fascismuse tegewuse peaosas sihtis siis selle poole, et walitsust sundida rewolutsiooniliste woolume mahasurumiseks seadusi andma ja tarwitama.

Pärast sõja lõppu, kui kodanlus oma enese pankrotist ja proletaarliste ulkade kättemaksmisest ädaohtu kartis, ja need ulgad Itaalias niisama nagu Wenemaal, Ungaris, Baieris ainult rewolutsioonis omale pääsmist nägid, — siis loodi kodanluse klassilised tuumsalgad: ohwitseridest, wäikekodanlaste poegadest, kes roopast wälja olid langenud, sõjawäest lahti-

laskmist ja sellele järgnewat tööpuudust kartsid, ja „arditi“dest“ (tormisalkadest), kel needsamad iseloomustawad tundemärgid ja needsamad ülesanded olid mis praegu fascisti-delgi.

„Arditi“ organisatsioon — „arditi“ nimetati sõja ajal tormijooksusalkade soldatid — seisab koos osalt neist soldatitest, kes weel püssi alla jäänud, osalt lahtilastud soldatitest, keda aga kapitalistid (nende esitajaks seal on Mussolini ja teised ülejooksikud) uueste kokku kogusid ja organiseerisid. Selle organisatsiooni ülesanne on seesama mis kõigil walgekaartlastel: kapitalismust kaitsta ja walget terrori maksma panna. Töölise päralt olewad ruumid rüüstati ära, „Avanti“ maja pandi põlema; organiseeriti tööliste mahanottimisi, wisati pommisi tööliste rongikäikudesse jne. 1919. a. walimiste järele aga, kus sotsialistid suure wõidu said ja proletariaadi rewolutsioonilik meeoleu terawalt nähtawale tuli, akkasid „arditid“ lagunema. Nende põhisalkadest aga said iljem „fascistide“ põhisalgad.

Fascismuse all oli Triest ja Bologna (Bolonia). See asjaolu juba selgitab küllaliselt ta põhjusi ja ülesandeid, sest Triest ja Veneetsia ümbrus seisid weel kaua pärast sõjalõppu sõja-

wäelise okupatsiooni all; seega walit-ses seal täielikult militarismus, walit-sesid wabatahtlikkudesalgad, kes iljem d'Annunzioga Fiume õnnejahile kaasa läksid.

Bologna on üks tähtsamatest põllu-majanduslistest keskkoha-dest, kus põllutöölised pikkade wõitluste järele, eriti 1919. a., suurmaaomanikud täieste maha surusid, neid sundisid nõudmisi wastu wõtma, mis nende omanduse-õigusi tuntawalt kitsendasid. Selles tõsises seisukorras, järgnewaid ras-keid lüüasaamisi, wõib olla koguni omanduse ärawõtmist kartes, korral-dasid suurmaaomanikud endid wõim-sale wastupanekule, kogusid kõik oma jõud kaitsmiseks ja pealetungimiseks.

Nii kannab fascismus Itaalias, rää-kimata sellest, et tal kui walgekaardil oma rahwuswaheline tähendus on ja et ta õieti „arditi'st“ on wälja kaswa-nud, mis suurkapitali ja rasketööstuse sünnitus on, — militarismuse ja mõis-nikuseisuse pitsatit. Ka wäike kauban-dusekodanlus, kes nende klasside kasust raasuke si korjab, annab talle suurt jõudu lisaks.

Mitmesugustel põhjustel leidis fas-cismus woolu eest, mis ta kaswami-sele oogu andis. Kõigepealt oli see rahwuswahelise reaktsiooni mõju, mis ennast igal pool laiali lautas, eestkätt Ungaris, Bulgaarias ja Jugoslaawias. Ilma pikema jututa wõib oletada, et fascismuse elussetõusu juures Itaalias õhutus ja tuetus ei puudunud — liit-riikide poolt, kes terwes Eroopas teuks saanud wõi tegewusele tungiwa pro-letaarlise rewolutsiooni wastu kapita-listlist reaktsiooni organiseerisid. Fas-cismus tuetas ennast proletariaadi suure wäsimuse peale, mis pärast suuri rewolutsioonilisi jõupingutusi, mida iseäranis wabrikute oma kätte wõt-mine nõudnud, oli tulnud, — jõupin-gutusi, mis tagajärjeta jäid, sest puu-dus poliitikaline partei, kes oma rewo-lutsiooniliste ülesannete täitmisel oleks osanud wigadest ja eksitustest mööda pääseda. See partei (sotsial. partei) awaldas fascismuse esialgsetele sam-mudele ainult nõrka wastupanekut, mis talle wõimaluse andis kiireste kaswada ja üle terve Itaalia laiali laguneda.

Juba (1920. aasta) sügisest saadik piawad Itaalias fascistid (po-litsei ja sõjawägede tuetusel) töölis-tega igapäew lahinguid. Esimised on ästi sõjariistatega warustatud, neil on püssisi ja pommisi, neil on autod, nad jõuawad kiireste ühes wõi teises Itaalia nurgas kokku koguda ja kõigi sõjakunsti nõuete järele küladele ning linnadele kallale tungida; töölised sellewastu on wiltsalt sõjariistus. Fascistid astuwad wälja korraldatud salkades wõi sandarmite kaitsel, ja kui nad lüüa saawad, siis astub riigi-wõim kuulipildujate, soomusautode ja isegi suurtükidega nende eest wälja. Töölisi eidetakse tuhandete wiisi wangikeldritesse wõi sunnitakse taga-nema.

Fascistide tegewus Itaalias on nüüd terwele ilmale tutaw. Nad tungiwad kommunistliste ja sotsialistliste partei-ruumide, trükikodade, töölistekodude, isegi üksikute seltsiliste erakorte-rite kallale ja purustawad ning rüüs-tawad neid. Mõnikord wõtawad nad vähemad kohad (alewid, linnad, külad) oma alla. Nad tungiwad õõseti maja-desse, sunniwad kommunistisi ja nende perekonde üles tõusma, peksa-wad neid, piinawad, tapawad, isegi siis, kui mingisugust wastupanekut ei ole. Kõik see sünnib kodanluse käsul ja walitsuse täielikul nõusolekul.

Kõige tähelepanewam fascistide tegewuses on, et nad ähwarduse ja wägiwallaga sadanded kogukondade nõukogud, mis sotsialistline partei — enne lagunemist — peaaegu üheläälle oma kätte oli wõitnud, ametist lah-kuma ja lagunema sundisid. See nende tegewus paljastab ta terwes äbematu-ses kodanlise riigi ja kodanluse sot-siaaldemokraatliste käsikute demo-kraatlist walet, — seda walet, mille ainukeseks ülesandeks on ulkasi petta ja ära anda, nende rewolutsioonilist tormijõudu nõrgestada, neile ette pu-hudes et üleüldise walimiseõiguse kaudu rahulikult teel eesmärgile wõib jõuda. Fascismuses wiskab kodanlus oma näukatte eest maha ja paljastab äkitselt oma diktatuura tõsist ilmet, mis tugineb erakorraliste seaduste ja walge irmuwalitsuse najale. Kodanline

reaktsioon ja fascismus Itaalias tõendab weel kord et proletariaadil walida jääb: kas kanda kodanluse walge irmuwalitsuse wägiwalda, wõi tarwitada oma enese rewolutsioonilikku wõimu ja panna maksma oma klassiwalitsus. Ta tõendab et wõitlusest kõrwaleoidmine silmapilgul, kus seisukord wõitluseks walmis on, ainult ettewalmistuseks on reaktsioonile, mis niisama metsik on kui pärast lüüasaamist wõitluses. Ta tõendab pealeselle ja kuulmata terawalt et sotsiaaldemokraadid, kes proletariaati ta wõitluses takistawad, teda kodanlusega kokkulepetele, rahulikule allaandmisele wiiwad, talle püiawad selgeks teha et wälispidised järelandmised, mis kodanluselt mõnel täbaral silmapilgul wälja pigistatud, tõelised ja püsiwad rewolutsiooni wõidud olewat. Ta tõendab et need sotsiaaldemokraadid midagi muud ei ole kui kodanluse truid kaaswõitlejad, kontrrewolutsiooni liidumehed, ja et nad seega „ausaste“ sotsiaaläraandjate nime on ära teeninud.

Kõike seda on Itaalia kommunistiline partei ka kõige ädahtlikumail silmapilkudel alati awalikult seletanud.

Itaalia rewolutsioonilikud töölised, kes reaktsioonile wastupanekut jatkawad, kes proletariaadi klassiwõitluse ajalooaamatusse mõnedgi mälestamisewäärilised leheküljed on juure lisanud, need töölised on kõigest sellest aru saanud ja nad astuwad uutesse wõitlusesalkadesse, keda Itaalia kommunistiline partei „Rahwa ardit“ nime all asutab.

Wana „arditismuse“ wastu, mis nüüd fascismuseks on kujunenud, seame meie rewolutsiooniliste tööliste uue organisatsiooni. Meie usume et Itaalias — oolimata sotsialistilise partei argpüksusest ja äraandlikkusest, oolimata ta rahulepingust fascistidega, mille tagajärjeks siimaani ainult fascistide salkade kuritegewuse kaswamine on olnud, oolimata lähedast, wõib olla õige lähedast katsest sotsiaaldemokraatise walitsusesse panna, — meie usume et Itaalias fascistide walge irmuwalitsus ulkadele jäädawaks kohutawaks oiatuseks jääb, ja rewolutsiooniliseks õpetuseks, ning et ulgad seda õpetust oma kasuks tarwitada oskawad, niisama et kommunistiline partei oma ülesande lõpuni täide wiia oskab.

E. Gennari

Sacco ja Vanzetti

Pildike klassiwõitlusest „wabas“ Ameerikas

Terwes Kesk- ja Lääne-Eroopas, Rumeenias ja Poolast Ispaaniani ja Soomest Itaaliani möllab proletaarliste ulkade wasta wihaulustuse walge terrori werine ja taltsutamata tapaja kaagikohus. Ja mitte üksi Eroopas ei ole see nii; ei ole ühtgi riiki, ühtgi asumaad ilmas, kus see kaagikohus proletaarlise rewolutsiooni wõitlejaid wangiurgastesse ei weaks, kuulide, wõllanõõri, timukakirwe, elektritooli jne abil teise ilma ei saadaks.

Kõige eesotsas sammub Põhja-Ameerika, see puhta demokraatia paradüis, see maa, kus walitses Wilson, keda rahuapostlid Longuet (Lon-

gee) ja Kautsky ringkonnast nii wäga südamlilikult armastawad.

Ameerika Ühisriikide kohtunikud ilma kisata ja werewalamiseta. Elektri-tool töötab kiireste ja ilma takistusega. Ameerika kapitalismuse ajalugu on rikas tapetud anarhistide, kommunistide ja sotsialistide poolest.

Sealt tuli teade ühest uuest teust, mis kõigist senistest sellepoolest lahku läheb, et mõlemad surmamõistetud töölised, Itaaliast sinna rännanud Nicola Sacco ja Bartolomeo Vanzetti, isegi mitte wormiliselt nende tegewuse eest, waid mingisuguse alatu mõrtsukatöö pärast — 1. järgu mõrtsukatöö

pärast, mis Eroopa oludele wastawalt umbes rööwmõrtsukatööd tähendab—süüdlaseks on tunnistatud.

Need kaks Itaalia töolist on kaugele üle kümnekonna aastaid kui Ameerika proletariaadi tõsised eestwõitlejad tuttawad ja seisawad ammu juba seadusliku lintshikohtu mustas nimekirjas. Kui kiutööliste ühisuse liikmed on nad kõigist suurtest wõitlustest trustikapitali wereimejate wasta osa wõtnud. Wõimsas Lawrence (Loo-rensi) streigis, 1912. a., mis üks Ameerika tööliste suurematest wõitlustest on olnud, seisis Sacco ja Vanzetti esimistes ridades; iljem mängis Sacco juhtiwat osa Hopedale (Houpdeili) walajate suures streigis ja mitmes palgawõitluses saapatööstuses. Vanzetti äritas ettewõtjad iseäranis wihale oma tegewusega Plymouthi streigis 1916. a., kui Eroopas ilmasõda möllas.

Nimetatud äbitu kohtuotsus kahe wahwa seltsimehe kohta on üks eluawaldus sellest wõimsast ja südamesta metsikust sõjakäigust Ameerika tööliste liikumise ja iseäranis sisse-rännanud tööliste liikumise kägitamiseks, sõjakäigust, mis samal ajal, kui rahujutlustaw Ameerika ilmasõtta astus, kurikuulsa spioneerimise seaduse kaitse all algas. Tuhanded proletaarlased pisteti puuri ja mõisteti 10—20 aastaks Sing-Singi sunnitööwangimajasse wõi teistesse piinaurgastesse kinni. Kui üleilmse majanduslise kriise kaswamisega Ameerika kapital 1920. a. kewadest peale töötööliste miljoniliste wägede paisumist ette nägi, mida ta oma wõimule ädaohtlikuks pidas, tõusis walge terror kohutawal wiisil. Wangistused, süüdistawad kohtuotsused, wäljasaatmised kihutasid üksteist taga. Eroopa ajakirjandus, isegi tööliste oma, pani seda wähe tähele. Ajakirjanduse kapital oskas selle surnuks waikida. Teade Sacco ja Vanzetti tapmise kawatustest walgustab wälguselgelt Ameerika kohtupõrgu pimedat metsikust.

Ettekääne kahe wihatud „punase“ kõrwaldamiseks leiti kergeste. 1920. a. algul oli kaks teist seltsimeest

wahwate Itaalia rewolutsionääride ridadest, nimega Andrea *Salsedo* ja Roberto *Elia*, ilma mingisuguse seaduslise põhjendusest kinni wõetud, kus neid kuude kaupa wõrede taga oiti. Nendega toimetati, nagu see petrooleumitrusti käsiku, kohtuministeriumi juhataja *Palmeri* walitsuse all wiisiks on: wangide kallal pandi kõige koledam inkwisitsioon toime, nõndanimetatud „3. kraadi ülekuulamine“; selle 20. aastasaja piinapulgiga, millest ainult *wähed eluga pääsewad*, taheti neilt süütunnistusi nende eneste ja teiste seltsiliste kohta wälja pigistada.

See oli aga asjata — piinatawad jäid kindlaks ja ei annud nõutawaid tunnistusi. Siis leiti teine tee. Noske walitsuse tegewusest Saksamaalt tunti juba 1919. aastast saadik teisi wiisisi, kuidas soowimata wangisi wõib külmaks teha. Ameerika demokraatia täiendas neid omal wiisil: Salsedo ei lastud mitte „põgenemise peal“ maha—see oleks liig suurt tähelepanekut äratanud — 3. mail 1920 „*kukkus*“ ta *New-Yorgi wangimaja 14. korra aknast alla* ja jäi purustatud selgrooga Park Row uulitsale lamama.

Seda mõrtsukatööd, mis kõrwuti seisab Liebknechti ja Luxemburgi, Leviné ja Sylti mõrtsukalise tapmisega, ei saanud enam surnuks waikida. Wihane meelepahalaine tõusis Ameerika tööliste ridades; eriti Itaalia rewolutsionäärid ei tahtnud oma seltsilise tapmist tummal alla neelata. *Vanzetti ja Sacco organiseerisid protesti liikumist*. Brocktonis, ühes Massachusettsi osariigi suuremas puuwilla-tööstuse keskkohas panid nad suure rahwakoosoleku toime. Seal wõttis kohalik politsei nad wangi. Lõpmata ülekuulamistel küll politseis, küll kohtunikkude poolt, ülekuulamistel, mida igasuguste sunniabinõudega toimetati, ei leitud neile mingisugust süüd. Näis nagu ei oleks mingit wõimalust seda kahte mässajat teise ilma saata.

Aga weel leidub kohtunikka Ameerikas! Süüdistus „ülesässitamise“ asjus oli wette langenud. Mõni päew iljem oli aga tore põhjus leitud Sac-

cot ja Vanzettit elektritoolile asetada. Neid süüdistati et nad ühe töölise ära on tapnud. 18 tunnistajat, kelle wasta midagi ei ole ette tuua, tõendasid wande all et kaebtusealused ilmasüüta on, tegid ilma vähemagi kahtluseta selgeks et nad süüteu paigalt kaugel eemal olnud. Aga *trustikuningad nõudsid kahte pead*, ja sellepärast mõistsid kohtunikud, nagu eht ostetud kaabakad ja inimesetapjad kunagi — *mõlemad proletaarlased rööwmõrtsukatöös süüdlaseks!*

Pärast otsusemõistmist pidid kohtunikud ise tunnistama, et nad otsuse on teinud tunnistuste põhjal, mida nad awalikkuse ette tuua ei julenudgi. Seda tõeasja ei suutnud ka ülemprokurör maha suruda. Nii oli kohus sunnitud otsuse täidesaatmist edasi lükkama. Aga otsust ennast ei ole ikkagi muudetud. Ukkamõistetute elu ripub rahwuswahelise proletariaadi käes — wõimas protestiliikumine üle terve ilma sunniks timukad taganema.

Tuleb meeles pidada et siin mitte ainult kahe inimese eluga tegemist ei ole. Küsimus seisab selles, kas proletariaat lubab walgeid timukaid kohtunikurüüs takistamata ja ilma kartmata proletariaadi eestwõitlejaid üksteise järel ära tappa.

Sacco ja Vanzetti asi on kõigi maade tööliste asi.

Ameerika töölised on suuremalt osalt juba aru saanud, mis selle kahe klassiwenna saatus neile tähendab. Sadadetuhandete wiisi lautatakse lendlehti ja lendkirju laiali, mis protestile üles kutsuwad. Pannakse wangistatute tuetamiseks rahakorjandusi toime, millest isegi ülikollase ametiüh. liidu liikmed osa wõtawad. Muidugi, liidu peamees, kaabakas Gompers ja tema killamehed ei liiguta sõrmegi ega ütle ainukest sõna surmamõistetute eaks; wastupidi — nad püüawad tööliste tuetamisele igapidi takistust teha, sest selle eest weerewad neile iga kuu kapitalistidelt tuhanded dollarid tasku. *Nende* pärast oleks Sacco ja Vanzetti juba ammu teise ilma wõinud rännata; aga neist mööda ja üle tõstawad oma käed laialised töölistelugad, ja mitte üksi Ameerikas, waid ka Eroopas. Prantsuse, Sweitsi, Belgia, Itaalia ja teiste maade kommunistid on laialist kihutustööd kapitalismuse werejanu ohwite päästmiseks juba alanud. Ameerika rööwahne demokraatia jüngrid piawad nägema et nende wõim mitte piiramata, et tööliste jõud mitte tähelpanemata suurus ei ole, mis neile igasuguse weretöö kordasaatmist lubaks.

[„Kom. Presse-Korr.“

Ametiühisustest

Benemaa kom. partei keskkomitee otjus

W. k. p. keskkomitee arutas oma täiskoosolekul 28. detf. 1921 küsimust, mis-sugune osa ja ülesanne jääb ametiühisustele uue majanduspoliitika juures. Kuulati ära s-te Rudsutaki, Andrejewi ja Schläpnikowi kõned (s. Lutowiinowi kawatsetud kõne jäi ainult sellepärast kuulamata, et kõnelejat õigel ajal ei saadud välja kutsuda). Pärast mõtetewahetusi otjustati Rudsutaki ja Andrejewi efsialgne põhilausefete kawand komisjoni anda, milles pealefelle kahe s. weel s. Seenin liifmeks oli.

Selles komisjonis wäljatõõtatud otusteeelnõu, mida koguwenemaalise ametiühisuste kesknõukogu parteiühima büüroo täielikult tuetas, kinnitas keskkomitee poliit. büüroo ühelääl jãrgmisel kujukul.

1. Uus majanduspoliitika ja ametiühisused

Uus majanduspoliitika toob terwe ria olulisi muudatusi proletariaadi seisuforda ja seega ka ametiühisustesse. Walnismisefabinõude rõhuw enamus töõstuse ja transpordi alal jääb proletaarlise riigi kãtte. Ühes maa natsionaliseerimisega on see asjaolu tõendusfeks, et uus majanduspoliitika töõrahwariiki oluliselt ei muuda, küll aga muudab ta oluliselt sotsialistilise ehitusfetõõ wiisifi ja wormisi, seft ta lubab ehitatawa sotsialismuse ja uueste elule püüüdwa kapitalismuse wahel, ulgamisjoniilise talurahwa tarbete täitmisel turu kaudu, majanduslist wõistlust.

Muutused sotsialistilise ehitusfetõõ wormides tekkiwad sellest asjaolust, et kom. partei ja nõukogudewalitsus, kogu oma poliitikas kapitalismusest sotsialismusele minekul, seda teekãiku nüüd isefuguste wõtetega

teustades ja paljudes asjades teistwiisi töõtades kui waremalt, ulga seisufkohte niitelda „uue ümbertminekuga“ kãtte wõidab, selleks taganedes et enam ettewalmistatult uueste kapitalismusele kallale tungida. Criti on nüüd lubatud ja edeneb wabakauplus ja kapitalismus, mis riiklise korralduse alla kãib, kuna teisefküljest sotsialiseeritud riiklifed ettewõtted nõndanimetatud riiklifese äriarwele, see on ärilifese alusele seatakse, mis üleüldise kultuuralise madaluse ja maa kurnatud seisuforra juures nende ettewõtete walitsuse ja seal töõtawad töõlifed ulkade filmis paratamata üksteisefega enamwãhem wastaoluse seab.

2. Riikline kapitalismus proletaarlises riigis ja ametiühisused

Proletaarline riik wõib, kui ta enesele truuts tahab jääda, ainult teatud piirini kauplemisewabadust ja kapitalismuse arenemist lubada, ja ainult riiklise korralduse all (jãrelwaatus, kontroll, kujuk ja korra määramine jm) erakauplemist ja eraomanduslist kapitalismust wõimaldada.

Selle korraldamise kordaminek ei olene mitte üksi riiklifest wõimust, waid weel enam proletariaadi ja üleüldise töõrahwaulkade küpsusest, siis weel kultuura kõrgusest jne. Uga isegi selle korraldamise täielikul kordaminekul jääb klassiwide wastaolu töõ ja kapitali wahel tingimata alale. Sellepãrast on nüüdsest peale ametiühisuste üheks kõige tähtsamaks ülesandeks proletariaadi klassiwide igakülgne ja kõigi-

pidine kaitsmine ta wõitluses kapitalismusega. See ülesanne tuleb awalikult esirinda panna. Ametiüh. aparaat tuleb sellekohaselt ümber ehitada, muuta wõi täiendada (tulewad luua konfliktkomisjonid, streigi- ja abiandmisefassad jne).

3. Nõudanimetatud äriarwele seatavad riiklised ettevõtted ja ametiühisused

Riikliste ettevõtete seadmine nn. riiklisele äriarwele on paratamata ja lahutamata ühenduses uue majanduse poliitika, ja ligemas tulewikus jääb see tüüpis tingimata enamusesse, kui mitte ainusesse. Tegelikult tähendab see, lubatud ja edenewa wabakaupluse oludes, riikliste ettevõtete seadmist suurel määral ärilisele alusele. See asjaolu ühes kõigeäralisema wajakusega töowiljakust tõsta, püüda iga riiklise ettevõtte kahju- toomist kautada ja ta kasutoowaks teha; ühes mõõdapääsemata ametfondliste wõiduga ja ametfondlise ooljuse liialdamisega, — tekitab paratamata neis ettevõtetes teatud wõide wastaolu töötingimiste alal töölisteulkade ja direktorite wahel, kes juhatawad ettevõtteid wõi ametfondasi, kuhu alla ettevõtted kuulwad. Sellepärast on sotsialiseeritud ettevõtete kohta ametiühisustel tingimata kohuseks töötajate wõidid kaitsa ja wõimalust mõbda nende ainelise seisukorra tõstmiseks kaasa aidata, alaliselt majandusliste asutuste eksitusi ja liialdusi parandades, kuiwõrd need riiklise aparaadi bürokraatlistest moonutamistest tekiwad.

4. Oluline wähe proletariaadi klassiwõitluse wahel riigis, kus maa, wabrikud jne craomanduseks ja poliitikaline wõim kapitalistide-klassi käes, ja proletariaadi majanduslise wõitluse wahel riigis, mis craomanduse õigust maa ja suurema osa suurte ettevõtete kohta riigis ei tunnista

Niikaua kui klassid olemas, ei pääse klassiwõitlusest. Kapitalismusest sotsialis-

mussele mineku ajajärgul on klasside olemasolek paratamata. W. K. p. programm ütleb kõige kindlamal kujul, et meie kapitalismusest sotsialismusele minekul alles esimisi sammusi astume. Sellepärast piab niiaasti kom. partei kui ta nõufogudewalitsus ja piawad ta meie ametiühisused awalikult majanduslise wõitluse olemasolekut ja ta paratamatust niikaua tunnistama, kuni tööstuse ja põllumajanduse elektrofitseerimine wähemalt põhjoontes lõpule on wõidud, kuni kõik need wäikemajapidamise ja turu walitsemise juured katki on lõigatud.

Teisest küljest on käegakatsutaw, et streigiwõitluse lõpueesmärgiks kapitalistlikes korras on riiklise aparaadi äwitamine ja klassilise riigiwõimu kukutamine; wahpealse tüüpusega proletaarlises riigis aga, nagu meie oma, wõib iga töölisteklassi wäljaastumise lõpueesmärgiks ainult proletaarlise riigi ja proletaarlise klassilise riigiwõimu kindlustamine olla — wõideldes selle riigi bürokraatliste moonutamistega, ta wigade ja nõrkustega, ta kontrolli alt wälja tikkuwate kapitalistlike klassiwõiduga jne. Sellepärast ei tohi ei kom. partei, ei nõufogudewalitsus, ei ametiühisused milgi tingimisel unustada ega tööliste ja töörahwa ulkade ees salata, et streigiwõitluse tarwitamine proletaarlise riigiwõimuga riigis seletataw ja õigustataw on ainult proletaarlise riigi bürokraatliste moonutustega ja ta asutustesse jäänud igasuguste kapitalistlike aja jäänustega — ühest küljest, ja töötawate ulkade poliitikalise arenematuse ja kultuuralise madalusega, teisest küljest.

Sellepärast on ametiühisuste ülesandeks õerumiste ja kokkupõrgete alal töölisteklassi üksikute osade ja töölisteriigi üksikute asutuste wahel kaasa aidata kokkupõrgete wõimalikult kiireks lahendamiseks ilma waluta, nii et töölistegrupes, keda nad esitawad, sellest wõimalikult suuremat tulu saaksid — kuiwõrd see tulu kätte saadaw on ilma teiste töölistekihide kahjustamata ja kahjutegemata töölisteriigi ja ta majanduse edenemisele üleüldse, sest ainult see

edenemine võib aluspinna luua töölisklassi ainelisele ja waimlisele käekäigule.

Uimike õige, terve ja otstarbekohane tüülide ja kookupõrgete lahendamise wiis töölisklassi ühikute osade ja töölisklassi riigi asutuste wahel on wahemehelik osawõtmine ametiüh. poolt, kes oma wastawate asutuste näul kas mõlemi poole selgeste ülesseatud nõudmiste ja ettepanekute alusel sellekohaste asjahtuwiitatud majandusliste asutustega läbirääkimistesse astuwad või kõrgemate riikliste asutuste poole pööravad.

Neil juhtumistel, kus majandusliste asutuste walefammud, teatud töölisklasside madal arusaamine, kontrrewolutsiooniliste oluste prowokatsiooniline töö või koguni ametiüh. organisatsioonide endi etteawaatamatus awalikud kookupõrked toob, nagu streigid riiklistes ettevõtetes jm, on ametiüh. ülesandeks nende abinõudega, mis ametiüh. töö iseloomust olenewad, kookupõrkeid võimalikult kiireste lõpetada aidata. Siia käiwad abinõud tööliste walskuste ja korratuste kõrwaldamiseks ja ulkade seaduslikkude ja teustatawate nõudmiste täitmiseks, poliitikaline mõjuwaldamine ulkade peale jms.

Ühes tähtsamaks ja õigemaks mõdupuuks, kuiwõrd õige ja wiljakas on ametiüh. töö, on see, kui edukalt ta oma etteawaatliku poliitikaliga, mis on sihitud töölisklasside uwide tööliste ja igakülgselise kaitsmisele ja kookupõrgete põhjuste aegsale kõrwaldamisele, jaksab riiklistes ettevõtetes ulgalisi kookupõrkeid ära oida.

5. Ametiühikustes liikmeks olemise wabaks

Ametiüh. wormiline seisukoht, et wiimane kui üks palgatööline ametiüh. liige pidi olema, tõi teatud määral bürokraatlist moonutamist ametiühikustesse ja eemaldas nad liikmete laialistest ulkadest. Sellepärast on tarwis kõige kindlamalt elusse wiia wabatahtlik liikmeks olemine, niiaühti isiklike kui ka kollektiivse liikmeksastumise kohta. Milgi tingimisel ei tule ametiüh. liikmetelt kindlaid poliitikalisi wateid nõuda. Selles

mõttes kui ka usufüsimuses piawad ametiühikused erapooletud olema.

Proletaarlikes riigis tuleb am.-üh. liikmetelt arusaamist seltsimeheliikust distipliinast nõuda, ja wajadusest töölisklasside ühendada tööraha uwide kaitsmiseks ja tööraha wõimu, see on nõudkogudewalitsuse aitamiseks. Proletaarline riik piab töölisklasside liikumist ametiühikustesse niiaühti õiguslikelt kui ka aineliselt õhutama. Aga mingid õigusi ei piad am.-ühikustel olema ilma kohusteta.

6. Ametiühikused ja ettevõteteh juhatamine

Tähtsamaks põhikuiks proletariaadil pärast riigiwõimu kätewõitumist on saadustelga suurendamine ja ühiskonna walmistamisejõudude tõstmine päratul määral. See ülesanne on selgelt üles seatud W. l. p. programmis, ja isearanis terawaks on ta ajanud meil niiaüdi pärast sõda waeus, nälg, lagunemine. Sellepärast on kõige kiirem ja võimalikult kõige kindlam edu suurtoostuse uueste jaluleseadmises tingimiseks, ilma milleta wõimata on kogutöö wabanemine kapitali ikkest, wõimata sotsialismuse wõit; see edu aga nõuab omakorda praegustes Wenemaa oludes tingimata kõige wõimu keskendamist wabrikwalitsuste kätte.

Need walitsused, mis üleüldise korra järele ühiklikul alusel kooku seatud, piawad iseseiswalt määrama tööpalgad, raha, toidumoon, tööriiete ja igasuguse muu warustuse jantuse — ametiühikustega tehtud kollektiivsete lepingute alusel ja piirides, võimalikult laia tegewusewabadusega, kõige terawamalt filmas pidades töelisi tagajärgi walmistuse tõstmises, ja arukamaid adminiiraatorisi jne. Igasugust otsekohest ametiüh. segamist ettevõteteh juhatusesse piab neil tingimistel kahtlemata kahjulikuks ja lubamataks tunnistama. Täieste ekslik oleks aga seda wastawaidlemata tõde sel mõttel seletada, nagu piaksid am.-ühikused eitama osawõtmist toostuse sotsialistlikes

organiseerimises ja riiklise tööstuse juhata-
tamises. See osavõtmine on tarvilik
järgmisel kindlaste äramääratud kujul.

7. Ametiühisuste osa ja osavõt- mine proletaarlike riigi majandus- listest ja riiklistest asutustest

Proletariaat on kapitalismusest sotsia-
lismusele sammuva riigi klassiliseks alus-
põhjaks. Riigis, kus väikemaapidajad
määratus enamuses, võib proletariaat
seda ülesannet täita ainult äärmiselt
arukalt, ettevaatlikult ja samm-sammult
ühendust luues talurahva rõhuva ena-
mussega. Am.-üh. piavad kiiremaks ja
alaliselt kaastööliseks olema riigivõimule,
mida kogu ta poliit. ja majanduslikes
töös töölisklassi teadvuslik eelvägi
— kom. partei juhhib. Üleüldiselt kom-
munistlike kooliks olles piavad am.-üh.
eriti sotsialistlike tööstuse (põllukultuuri
ja põllupidamise) juhatamise kooliks olema
tervele töölisklassile ja pärastpoole kogu
töörühmale.

Sellest põhimõttelisest eeldusest välja
minnes tulewad ametiühisuste osavõt-
mises prolet. riigi põllumajanduslistest
ja riiklistest asutustest ligemaks ajaks
järgmised põhiwormid üles seada:

a) Am.-üh. võtavad osa kõigi majan-
duslike punktivate majandusliste ja riik-
liste asutuste kokkuseadmisest, seavad
üles oma kandidaadid, teatades nende
ametiaega, wilumist jne. Kõikmuse
otustamine jääb täielikult maj. asutuste
kätte, kes nende asutuste töö eest täit
vastutust kannavad. Majanduslikes
asutustes piavad sellejuures sõnas kõigi
kandidaatide indamist am.-üh. poolt.

b) Am.-üh. üheks tähtsamaks ülesan-
naks on töölise ja üleüldse töörühma
ulgast administraatorisi üles seada ja
ette valmistada. Kui meil nüüd on
tööstuses kümmed administraatorid, kellega
täielikult, ja sadanded, kellega enam-
vähem võib rahul olla, siis lähed meil
ligemal ajal esimesi sadandeid ja wiima-
seid tuhandeid waja. Kõigi niisuguse
töö peale kõlbulikkude töölise ja talu-
poegade arwele võtmist ja nende juhata-
misele õpetamise tagajärgede põhjalikku
igakülgset ja asjalikku järelkatsumist
piavad ametiühisused mitu korda poli-
kamalt ja wisamalt toimetama kui
praegu.

d) Waja on suurendada am.-üh. osa-
võtmist kõigist prolet. riigi kawaasutus-
test, valmistuse ja töölise ainlise wa-
rustuse tagawarade tarwitamise majan-
duslikwaliste programmide väljatöötä-
misest, riiklise warustuse peale jäetawate,
rendile wõi kontsessiooni peale antawate
ettevõtete väljawalikuft jne. ilma et
enda peale võtta mingit otsekohest üles-
annet era- ja rendiettevõtete kontrolli-
mises, teustawad ametiühisused oma osa-
võtmist erakapitalistlike valmistuse kor-
raldamisest ainult sellekohastest riigi-
asutustest osavõtmise kaudu, kuskõwal
am.-üh. osa võtawad ka kõigest kultuura-
listest tööst ja valmistamise propa-
gandast.

Seefugune am.-üh. tegewus piab töö-
listeklassi ja töörühmaulgaad ifka laie-
malt ja sügawamalt kogu riigimajanduse
ehitusesse tõmbama, neid kutwustades
kogu majanduse lu alaga, kogu tööstuse-
alaga, tooresaine valmistamisest algades
ja saaduste müümisega lõpetades, ja
kindlat arusaamist andes niiaasti sots.
majanduse ühiseft riiklistest kawaft kui ka
töölise ja talupoja uuitundest selle kawa
täidewiimisel.

e) Balgatariside, wa raudteerid
jne väljatöötamine on üks tarwiline osa
am.-üh. tööst sotsialismuse ehitamises ja
tööstuse juhatamisest osavõtmises. Eriti
piavad distsipliinkohtud töstma järje-
kindlalt töödistsipliina ja selle distsipliina
kui ka tööwiljakuse pärast wõitlemise
kultuuralisi wormisi — ilma et milgi
kombel rahwakohtute wõi ettevõtte wa-
litsuse tegewusesse segaks.

Seda am.-üh. tähtsamate ülesannete
rida sots. majanduse ehitamises piavad
am.-üh. ja nõukogudewalitsuse sellekohased
asutused, teadagi, iikfasjaliseft laien-
dama. Kõige olulisemaks rahwamajan-
duse töstmises ja nõukogudewõimu kindlus-
tamises on: arwesse wõttes õpetunda,
mis saadud am.-üh. määratust tööst
majanduse ja selle juhtimise organisee-
rimises, kui ka wigasid, mis palju kahju
toonud, nagu otsekohtene, ettevalmistä-
mata ja wastutamata segamine juhata-
misesse, — teadlikult ja kindlalt astuda
töölise ja kogu töörühma wisale, asja-
likule ja aastaid otka wältawale tege-
likule õpetamisle terve riigi rahwa ma-
janduse juhatamisest.

8. Ühendus ulkadega kui am.-üh. igasuguse töö põhitingimine

Ühendus ulkadega, see on tööliste määratu enamusega ja ka kogu töörahwaga on kõige tähtsamaks põhitingimiseks am.-üh. igasuguse tegewuse edul. Am. üh. organisatsioonid ja nende aparaadid tulewad alt kuni ülemise tipuni aastatepikkuse wilumise põhjal üles ehitata ja tegelikult järele katsuda. Rohustaw on terve wastutawate jm-te sisteem, aga ainult kommunistidest; need piawad otse tööliste elu keskel elama ja seda risti ja põigiti tundma, igas küsimuses effimata otjustada oskama, misju-gune kunagi ulkade meeleolu, töölifed piüüded, tarbed, mõtted on; oskama ilma wähe-magi idealiseerimise walewarjuta määrata ulkade teadlikkuse tasapinda ja ühe wõi teise eelarwamise wõi minewiku jäänuse mõju; oskama enesele wõita seltsimeheliku ümberkäimisega ja ulkade tarbete oolika rahuldamisega nende ulkade piirita usaldust.

Üks kõige suurematest ja kardetawamatest ädaohtudest arwulifelt wäiksele kom. parteile, kes tööliste-klassi eelwäena juhib määratut riiki, mis (siamaani weel ilma enamedenenud maade otsekoheste tuetufeta) sotsialismusele sam-mub, on ulkadest lahkumineku ädaoht, kus eelwägi liiga kaugele ette jookseb, ilma et päriswägi järele jõuaks, nii et laub kindel sibe kogu töowäega, see on tööliste- ja talurahwaulkade määratu enamusega. Ragu kõige parem wabrik eeskujuliku jõuallika ja esimise järgu ma-finatega seisma jääb, kui rikutud on mehanismus, mis jõubu masinatele edasi annab, nii tuleb paratamata kokkwarisemine meie sots. ehituses, kui edasiand-mise mehanismus kom. partei ja ulkade wahel — ametiühifused — waleste on ehitatud wõi waleste töötab. Seda tõde ei tule mitte ainult seletada, meele tule-tada, kinnitada; teda tuleb organisat-sioonilifelt kindlustada kogu am.-üh. ehi-tuses ja nende igapäewases töös.

9. Wastaolu am.-üh. seisukorras eneses prolet.-diktatuuris

Celolewast järgneb ulk wastaolufid am.-üh. mitmesuguste ülesannete wahel.

Üheftküljest on nende peatöowiiiks sele-tamine, kaswatamine, teiseftküljest ei wõi nad, kui riigiwõimu osalifed, ka sunnift lahti ütelda. Üheftküljest on nende pea-ülesanne töörahwaulkade uwide kaitsmine selle sõna kõige otsekohefemas ja ligemas mõttes, teiseftküljest ei wõi nad, kui kogu riigiwõimust ja rahwamajanduse ehitamisest osawõtjad üleüldse, lahti ütelda ka surwe tarwitamisest. Üheft-küljest piawad nad sõjalifelt töötama, sest prolet.-diktatuur on kõige kibedam, wisam ja meeleeritlikum klassifõda; teiseft-küljest on just ametiühifustele erikifed sõjalise töö wiifid kõige wähem kohased. Üheftküljest piawad nad ostama ulkade järele koolduda, teiseftküljest ei tohi nad milgi kombel ulkade eelarwamistele ja madalusele järele anda, waid piawad neid wisalt ifka kõrgemale nihutama, jne. Need wastaolud ei ole juhtu-misi tekkinud ega saa neid aastakümnete wälkel kõrwal-dada, sest niikaua kui kesta-wad kapitalismuse ja wäike-walmistuse jäänused, on wastaolud kogu ühiskondlises korras paratamatad — nende jäänuste ja sotsialismuse wõ-jude wahel.

Sellest tulewad kahesugused tegelikud järeldused teha: esiteks ei ole am.-üh. edukaks tööks küllalt nende ülesannete õigest arusaamisest, am.-üh. õigest ehitu-sest, waid on tarwis ifejugust tafti, os-kust igal ükfiful juhtumisel omawiiisi ul-kadele ligineda, kõige pisema õerumisega neid kultuuralises maj.-poliitikas sammukese kõrgemale tõstes. Teiseks sünnita-wad need wastaolud paratamata kokku-põrkeid, lahkmõtteid, õerumisi jne. Nende ajawiidmata lahendamiseks on kõrgemat, küllalt mõjuwõimfat afutust waja. Riifuguseks afutuseks on kom. partei ja kõigi maade f. p. rahwuswaheline liit — Kom. Intern.

10. Ametiühifused ja eriteadlased (spetsialistid)

Selle küsimuse põhimõtted on W. f. p. programmis ära tähendatud; nad jääwad aga paberile, kui korduvalt tä-helpañekut ei juhita tõeasjade peale, kui-das neid teustatafse. Siin on juhtumi-seb, kus wiimasel ajal töölifed Uurali ja Dooni sotsialiseeritud kaewandustes

on inseneerisi tapnud; teiseks Moskwa weewärgi peainseneeri W. W. Oldenborgeri enesetapmine wõimatate töötõngimiste tagajärjel, mis tekkisid niiaasti kom. kollektiivide liikmete kui ka nõukoguasutuste asjatundmata ja lubamata ülespidamisest, mille tagajärjel ülewenem. kesktäidesaatew-komitee sunnitud oli asja kohtu kätte andma.

Süüdi on siin kom. partei ja nõukogudewalitsus wõrdlemata enam kui ametiühisused, kuid jutt ei ole praegu poliit. süü suuruse määramisest, waid teatud poliit. järeldustest. Kui meie juhtiwad asutused, see on k. p., nõukogudewalitsus ja ametiühisused niikaugele ei jõua et meie iga spetsialisti, kes õiglaselt, oma tööd tundes ja armastades töötab, kuigi ta ideeliselt kommunismusele täitsa wõeras on, nagu filmatera diaktime, siis ei wõi juttugi olla mingist tõsisest tagajärjest sotsialistlikes ehitustöös.

Meie piame, maksu mis maksab, kuigi see aega wõtab, läbi wiima, et spetsialistid kui isefugune ühiskonnakiht, mis seefugujena alles jääb kuini kommunismus kõige kõrgemale arenemisejärgule on jõudnud, sotsialistlikes korras paremine wõiksid elada kui kapitalistlikes, niiaasti aineliselt, õigusliselt, selttimehelikus koostöötamises töölise ja talupoega-dega, kui ta ideeliselt — rahulduist leides oma tööst ja tundes selle kasu ühiskonnale, mida ei sega kapitalistideklassi omaasulised uuid.

Keegi ei taha wähegi korralikuks tunnistada ametkonda, kus ei tehta kawa-kindlat ja edukat tööd spetsialistide igakülgseks kindlustamiseks, nende ulgast paremate tagaõhutamiseks, nende uwide kaitsmiseks jne. Am.-üh. piawad kõike seda tööd tegema (wõi kõigi ametkondade sellekohasest tööst järjekindlalt osa wõtma) — mitte teatud ametkonna, waid üleülbse töö ja rahwamajanduse uwide seifukohalt. Ametiühisustel on spetsialistide kohta äärmiselt

raske töö — a'laaline mõju-awaldamine kõige laiemate töörahwaukkade peale, et luua õiget wahekorfa spetsialistidega: ainult sarnane töö wõib tegelikka ja tõsiseid tagajärgi anda.

11. Am.-üh. ja wäikekondanluse mõju töölisklassi peale

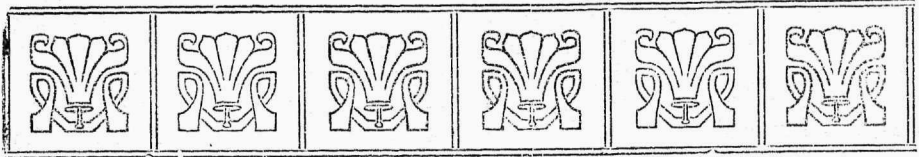
Glulised on ametiühisused ainult siis, kui nad parteitakte töölise laiu ukasi ühendawad. Sellest järgneb paratamata, iseäranis riigis kus talurahwas määratus enamuses, et am.-üh. ridades nimelt need poliit. mõjud püüwad, mis pealiskohalised on kapitalismuse jäänustele ja wäikewalimistusele; see on wäikekondanlised mõjud: ühestküljest s.-r.-ade ja wähemluse (mis Wenemaal 2. ja 2^{1/2} Int. esitawad), teisest — anarchismuse mõju. Ainult et neis wooludes wähle on järel isikuid, kes kapitalismust mitte klassifikasude põhjal ei kaitses, waid ideeliselt usufid üleülbse „demokraatia“, „ühewiguluse“ ja „wabaduse“ üleklassifikasuse tähtsusesse, mida nad jutlustawad.

See eriline majandusline põhjus — mitte aga üksikute grupete, weel vähem üksikute isikute mõju — seletab nimelt ametiühisuste ridades nähtawale tulewaid wäikekondanliste ideede jäänuseid (arwaste ka nende uuestetekkimist).

K. p. ja nõukoguasutused, kes ariduslist tööd teewad, ja kõik kommunistid ametiühisustes piawad sellepärast palju suuremat tähelepanekut pöörama ideelise wõitluse peale wäikekondanliste mõjude, woolude ja kalduwuste wasta ametiühisustes, seda enam et uus majandusepoliitika kapitalismust tingimata teatud mõttes kõwendab. Wastakaalu sellele on ädaste waja luua — wõitluse näul wäikekondanliste mõjudega töölisklassi ridades.

W. K. p. keskkomitee

Tallinna ametiühisused — tööliste klassiwoitluse kants

Kolm aastat woitlust ja tänane päew

Peale Saksa okupatsiooni — 14. nov. 1918. a. — alustasid Tallinna ametiühisused jälle oma tegevust ja asutasid Cestimaa ametiühisuste kesk-ndukogu. See leidis tunnistamist kõikide ametiühisuste, liitude ja keskndukogude poolt. Meremeeste ja raudteelaste liidud woitsid endid keskndukogu alla üles; Pärnu ja Puresaare keskndukogud awalbasid oma pooleoidu Cestimaa keskndukogule — kiitsid ta tegevuse jüst kriitikalisematel filmapildudel, nagu mai-streigi asjus, eaks. Tartu „majandusmeelne“ ja poliitikaliselt „erapooletu“ keskndukogu, sotf. Kirseesotjas, tunnistas Cestimaa keskndukogu vähemalt de jure ja de facto oma diplomaatilise waitimisega ja kauplemisega, et keskndukogu odarwama liikmemaksu määraks Tartu am.-ühisustele. Ametiühisuste woitluste pearastus lasus seega loomulikult Tallinna ametiühisuste peal. Kui esimisel am.-ühisuste kongressil walitud Cestimaa keskndukogu osalt Isborstis, osalt maalt wäljasaatmise teel sotfialdemokraatliste meetodidega lõpetati, ka siis ei muutunud see. Et Tallinna tööliste ametiühisused kogu Cesti töölisteklassi eesrinnas woitlewad, seda ei saa mitte ainult sellega seletada et Tallinn — suurem tööstuspiirkond Cestis on. Waid siin ei ole mitte wähem tähtis teine asjaolu: Tallinna ametiühisused on wankumata käinud klassiwoitluse teed ja — see on Tallinna keskndukogu teinud kõikide ametiühisuste juhiks, mis mitte kollased ühisused ei ole.

Kust tuli poliitika ametiühisustesse

Kas on Cestis ühtegi nimetamisewäärilist ametiühisust wõi liitu, kes mitte poliitikat

ei ajaks? Kust tuli poliitika näit. mere-meesteliitu? Wõi ei ole see mitte poliitika, kui selle liidu juhatus suurte ärrade nõupidamisel käib, kuidas mälestussambaid üles panna Laidoneri langenud sõduritele, ja — kui seda liitu seal näha ei ole, kus arutatakse, kuidas tööliste wiltsust wähen-dada. Kas ei olnud ka see mitte poliitika, kui raudteelasteliit terve 1919. a. tööliste palgawoitluse wastu töötas? Kõik see oli ja on kodanluse tuetamise poliitika. Miisugune poliitika on rahwuswaheliselt tuntud k o l l a s t e ühisuste poliitikana. Kollased lähewad punastest ka sellepoolest lahku et nad — töölisteklassi wastast poliitikat ajades aralt, kawalalt ja filmakirjalikult kinnitawad et nemad ei olla poliitikalised, ja wariseerlikult punastele ühisustele poliitikaajamist ette eidawad. Wististe ei oleks kollastel meile mitte midagi ette eita, kui me mälestussambaid ehitaksime neile, kes langenud woitluses selle eest et töölisteklassi kätel ahelad kõliefksid, ja — kui me selja pööraksime neile, kes türmides waewlewad, selle eest et nad neidsamu ahelaid purustada tahamad.

Ühesgi Tallinna ametiühisuse ega keskndukogu protokollis ei leia me otjust et — nüüd aakame poliitikat ajama! See tuli nii. Wõeti wangi f. M. Koolmeister — keskndukogu ja ehitusetöölisteliit nõuawad wijalt ta wabastamist. Mäti töölistelt sisse nõudma tulumaksu — keskndukogu otjustab et töölistel tuleb tulumaks maks-mata jätta. Tapetakse sõjakohtuliselt f. Schütz maha — otjustatakse ta perekonda aineliselt tuetada ja keskndukogu juure korjanduste keskpunkt asutada. Piinatakse poliitikalisi wangisi — keskndukogu saadab ajutisele walitsusele protesti. Mii tungib poliitika am.-ühisuste woitlusesse ühes kodanlise walitsuse kallale tungimistega töölisteklassile.

1. mail 1919. a. võtsid sõjariistus kapitalistide-kaitselehtlased tormijoosul võidukalt tühja töolistemaja ära, riisusid sõjasaagina am.-ühisuste punased lipud, kihutasid uulitjatel töölisteulgasid laiali. 11. mail kuulutas valitsus ametiühisuste palgavõitluse riigivastaseks kuriteuks, tõstis kehtnõutogu vastu provokatsioonilise walesjüüdistuse kurikuulsa 4 miljoni asjus, wangistas kõlbel vastu 10. maid kehtnõutogu juhataste. Valitsuse pealetungimine am.-ühisustele nii laia wäärinnaga laiendab ka Tallinna ametiühisuste woi poliitika vastu. Dobile järgneb paratamata wastu-oop. 15. mail naelutawad Tallinna am.-üh. juhatused valitsuse provokatsiooni äbiposti, panewad „Sotsialdemokraadi“ boikoti alla. Kõigi Tallinna am.-ühisuste peakoosolekud teewad sedasama. Pärnu ja Kuresaare kehtnõutogu tuetab Tallinna. Niinult Tartu kehtnõutogu waitib truualamlikselt.

Ja valitsuse werine surwe esimise Gestimaa am.-üh. kongressi wastu suunib am.-ühisustele lõpuliikult poliitikalise wõitlusjemodega pihku.

Nii otsustas tegelikelu, enne kui see waidlus-aineks am.-ühisustes sai, küsimuse: kas tuleb am.-ühisustel poliitikalist wõitlust pidada.

See on igalpool ja igal ajal just niisama arenenud. Kui töölistes tsari ajal streikisid, et mõni kopik palgalisa saada, siis oli politsei ja sandarm kohe platsis ja kopika nõudmised kaswasiid jalamaid poliitikalisteks nõudmisteks. Walitsewate klasside wägivald ja töölisteklassi ränk majandusline seisuford õpetawad lääne-Groopas töölisteklassile praegu sedasama. Täna lihtne palgawõitlus, omme juba kaewan-üste riigi kätte wõtmise nõudmine, tehuste wõtmised tööliste poolt, korralituid lahingud politsei ja sõjawägedega. Nii see mühiseb oogudena kord Inglismaal, kord Itaalias, täna Saksamaal, omme Prantsusmaal. Seal on töölisteklassil keerulisem ja raskem wälja jõuda õigele — klassi-wõitluse teele. Seal ei ole tööliste wõitluse wastaõrinnas mitte ainult kapitalistide parem organisatsioon, tugewam riigi-aparaat ja suurem mõistus, waid ka am.-ühisuste kollased juhid, kes streigid wande alla panewad, streikijatele tuetuft keelawad streigikapitalidest, wahetalituses kapitalistidega streikijaid ära annarwad — streikijatele töölisteulkaadele nua selga torkawad. Gestiis ei ole seda kollast, müüdawat ametiühisuste bürokraatiat wõrsunud, sest Gesti

am.-ühisusline liikumine on sündinud aeg-ajalt — kord tsari, kord Saksia olupat-siooni käes lämbudes, siis Gesti demokraatia ammasrataste wahelt läbi käies.

1919. a. mai- ja novembristreigid, 1920. augustistreik andsid Gesti töölisteklassile jäädama õpetuse et streigiwabadus ja poliitsei kantsik üks ja seesama on. Walitsuse wahetalitus palgatariifide kõrgendamisel 1918. a. novembrist kuni 1921. a. juunini ja siis — praegu alanud walitsuse esimaad-lemine palgakatärpimisel on täiendaw õpetund töölisteklassile, et tariifide kõrgus otsekohe siutud on kodanlise walitsuse tugewusega ja oleneb tema poliitikalisest manguft töölisteklassiga.

Mis on olnud punaste ametiühisuste poliitika siifus läinud 3 aasta kestel?

Mis mõte oli „Sotsialdemokraadi“ boikotil 1919. a. mais? Sotsialistide „suureft wõidust“ (töörühma üle) asutawa-togu walimistel langes töölisteklassi ofaks ainult nuut 1. mail ja palgawõitluse kõige õht-ram allasurumine samal 1919. a. mailkuul. See boikott oli sotsialistide kokkuleppepoliitika ukkamõistmine. Boikoti otsusega ütlesid Tallinna am.-ühisused esimist korda selgel sõnal, et töölisteklassil wankumata, järeleandmata isefeiõwat wõitlust pidada tuleb. Ja kas on tänapäew wähematgi wajadust ühte sõnagi kulutada selle põhjendamiseks wõi kaitseks, et am.-ühisuste kongress rahurefolutionsiooni wastu wõttis, mis ta oma werrega lunastama pidi! Tänapäew kiskle-wad kõik kodanlised erakonnad — igakts neist tahab esimine ja kõige kindlam olnud olla rahutegemises nõutogude Wenemaaga. Järgmine kats aastat peale am.-ühisuste kongressi on kehtnõutogu järjekindalt wõitlust pidanud sõjaseaduse ärakautamise, kodanluse käes wangisolewate tööliste waba-stamise ja kitsendamata poliitikaliste waba-duste maksmapaneku eest. Selles wõitluses on tuletorniiks olnud esimise am.-üh. kongressi otsused kapitalistilise kurnamise-korra ärakautamise ja proletariaadibidatuuara maksmapaneku kohta.

Tallinna am.-ühisused wõitlewad ilma kõrwalekalduwata punase ametiühisuste internatsionaali lipu all.

Tallinna ametiühisuste majandus-line wõitlus

Et innata Tallinna am.-ühisuste tee-neid tööliste palgawõitluses, seame sellega

fõrwuti raudteelasteliidu ja Tartu kesknõukogu taktika palgawõitluses. 1919. a. juuni lõpul puhkes äkki streik raudteepatehases. Nõuti maksuta raudteepiletite allesjätmist raudteetöblistele, kuid juba esimesel päewal loobusid töblisted sellest nõudmisest ja jäid kahe nõudmise juure kindlaks: 1) leibaosa suurendamine ja 2) kesknõukogu palgatarifi määramine. Mis tegi raudteelasteliidu juhatus? Ta jättis streikijad töblisted saatuse, see on — Pagari uulitsa pooleks. Streikikomitee ilmus siis terwes koosseisus töblistemajas ja pani kesknõukogule ette, et see streigi juhtimise oma peale wõtaks. Kesknõukogu juhatus tegi seda, aga sõjariistus wägivald murdis paari-kolme päewaga selle streigi. — Nõni kuu iljem, novembris, tekkis Tallinnas uus äge palgawõitluse liikumine. Kuid otustawal filmapilgul pani raudteelasteliidu juhatus oma ameti maha ja püüdis seda äraandlikku tegu maskeerida nürimeelse naljaga — kuulutas raudteelased „riigiorjadeks“, sest et walitus nõutud palgakõrgenduse tagasi lükkas. Streik puhkes raudteewabrikus ja depoodes siiski ja jälle tuli kesknõukogul seda juhtida. Tartu kesknõukogu pidas kuni tänawu juweni kindlaste sellest kinni, et ilma streigita palgakõrgendust kapitalistidelt saada.

Tallinna kesknõukogu ei ole kunagi töblisti maha jäänud nende võitluses, nagu raudteelasteliidu juhatus. Waid on, wastupidi, oma juhatuse alla wõtnud töblisti, kes raudteeliidu poolt maha jäetud. Ka ei ole Tallinna kesknõukogu mitte kunagi asunud sel seisukohal, et wabrikantideühisusega enne mitte läbirääkimisi pidada, waid on püütnud wabrikantideühisust läbirääkimiste teel järelandmisele wiia ja ei ole walituse wahelrääkimist kunagi pelatud. Ja streiki on alles siis alatud, kui kurnajate järelandmatus selgeks tehti. Sellejuures on kesknõukogu alati püüdnud töblistenkade tahtmist teada saada. 1919. a. suwel aga teelas sisekaitse ülem kesknõukogu poolt otustatud referendumi (ääletamise) wabrikutes ära, kuid 1920. a. augustistreigi eel käis juba referendum wabrikutes, kus rõhuv enamuse streigi poolt ääletas. See on kapitalistide taskuwibes tehtud wilets agitatsioon olnud, kui ajakirjandus streigifordabel kiskanud kesknõukogu ja kommunistide „terrorist“, mis töblisti streigile sundiwat. Sellel kaitsepolitsei rewolwert

otseafisel oitakse, selle terrori ei wõi aus inimene rääkida.

Kui Tartu kesknõukogul kahe ja poole aasta kestel wõimalik oli läbirääkimistega leppida, siis käis niisuguste palgakõrgenduste eel alati libe streik Tallinnas, mis walitjust ja wabrikantideühisust oli sundinud tariifi 25—30% wõrra tõstma. Tallinna kesknõukogu ei ole kunagi asunud sellel seisukohal et igal tingimisel streikida. Kuna tänawu (1921) suwel selge oli et töbliste kriis laieneb, siis ei teinud kesknõukogu streigikihust mitte, aga teiselt poolt ei kirjutanud kesknõukogu ka suwilese palgakõrgendusele mitte alla, kuna see töbliste nõudmisele ja eluwajadustele kangeltsi ei wastanud.

Manud palgakõrgendused nõuawad ametiühisustelt ja nende kesknõukogudelt külmemat kaalumist ja libedamat tegevust kui kunagi enne.

Tallinna ametiühisused ja töblistekõrge

Juba 1919. a. jaanuari algul nõudis kesknõukogu walitjustelt seltskondlikkude töbde organiseerimist, maksuta sõõgimajajid töblistele ja maksuta kortrid. Et need kesknõukogu nõudmised walgadeks soowideks jäid, siis eines ta umbes kuu aega iljem niisuguste nõudmistega: Tuleb asutada kesknõukogu juure töblistele abiandmise kapital, millest kolmandik riigilt, teine kolmandik oma walitjustelt ja kolmas kolmandik kapitalistidelt-ettewõtjatelt tuleks. Abiraha suurus oleks elamiseminimum. See abiraha oleks ajutine, kuni töblistele riiklise kinnituse seadus wälja antakse ja maksima panuakse. Ka see kesknõukogu nõudmine jäi walituse poolt tähele panemata, sellepeale vaatamata et siis sõda oli ja walitus püüdis töbliste pooleidun ajaliste wäikeste järelandmistega osta, et wõimu kodanluse käes oida.

Et 1919. a. algul töblistele arm suurem oleks olnud kui praegu, sellejuures me kahtleme. Sest siis oli ulk mehi sõjawäes; ka wabrikutes oli siis ulga rohkem töblisti kui praegu ja ka mõisatest olid tuhanded töbliste perekonnad alles wälja wiskamata. Uga praegu on suurem ulk töblistele kahtlemata

maal ja mitte enam linnades nagu 1919. a. algul.

Tallinna töötatöliste koosolekul 15. aprillil 1919. a. „Estonia“ kontserdisaalis oli 1000 inimese ümber. Koosolek nõudis tööliste riiklist kinnitamist tööpuiduse vastu, seltsfondliste tööde organiseerimist, palgamiinimumi maksmapanemist kõitides tööarudes ja et viibimata määrataks riikline abiraha töötatölistele ametiühjuse teel.

Siis jutustas tõdmin. Palmadre ameeriklastele, et suured sõjatulud ei lubawat niisugusid karatsusi töökaitse alal maksma panna, mis suuremate väljaminekutega fiutud on. Nii wõib siis mõeta, kuipalju wõitlusi see ametiühjuse teel organiseeritud töolisteklassile Eesti weel maksma läheb, et riik abi annaks töötatölistele.

Mis on meie wastastel meie ette eita?

Nad eidawad meie ette „kildkonna-politiikat“ ja ametiühjuse „küllustamist“. Paraku ei ole need etteitjad kunagi waewaks wõinud ära näidata, milles meie „kildkondlus“ ja „küllustamine“ seisab. Neil ei ole selle äranäitamiseks ka kunagi wadadust olnud, sest kaitsepoliitiseid ei ole waja töolistele ametiühjuse vastu agiteerida; küllalt on näpuga näidata ja äsfitada.

Kildkonnapolitiikast on alati kõige enam kihatud — streigiliikumiste kordadel. Kuid just neil kordadel on kelmus käegatsutatud olnud, sest töolisteklass on alati ühes oma ametiühjuse teel läinud ja nimelt kajatuid on olnud wäike kurnajatekildfond ühes sabatandjatega, kelle seljataga ainult — wabariigi sõjariistuse jõud on. Kuri saatusepilge on see et just need, kes meie kildkondluse ja küllustamise üle kõige enam on rõkkanud, — sots.-partei — ise on kild killu järel oopis ära lagunenud ja wäitefeks pirukajätisemeeeste trobikonnaks koku kuivanud. „Sotsialdemokraadi“ ümberistimine „Tulewikuks“ kroonib selle partei panfrotti. Meie ei ole selle partei tähtsama riigimehe — M. Hellati näupilti mitte ühesgi töolisteklassis näinud, küll aga ripub see täies elu-kuuruses Eesti wabariigi kaitsepoliitise-ülema kabinetil seinal ja waatab üle-

walt alla nende sadade meeste ja naiste peale, kes wabrikuteft sinna kistatse — waatab, nagu tahaks ta küfida: Kas see kildfond töolisteklassitajaid siis enne ei löpegi, kui wiimane tööline selleft kabinetist läbi käinud!

Millega küllustab siis Tallinna keldnõukogu ametiühjuseft? Kas on ta poliitikalist sallimatust üles näidanud? Ei, keldnõukogu seisab kindlaste selleft seisukohal et üheltgi töolistelt, kes ametiühjuseft astuda tahab, ei tule küfida ta poliitikalist usutumistust. Kas on keldnõukogu eemale tõganud ühegi ametiühjuse, sest et see küllalt punane ei ole? Minult sadamatöliste ametiühjuse eitis keldnõukogu wälja, sest et see wargust lausa kaitseb. Kui ministrite ja miljonääride autojuhtide ühjus ei taha keldnõukogus olla, siis ei wõi ütelda et see ühjus ka siis eemale jääb, kui autosid rohkem figineb ja ühjus ulgaliseks muutub. Kellnerid loodawad praegu jootrahade ja oma ühjusete kõrti peale rohkem kui palgawõitluse peale, aga nad otjwad keldnõukogu wist ennem üles kui äda neid sunnib niisama wisa streiki alustama, nagu see iljuti Berliini kelleritel ja otelliteenijatel oli. Ja see on kõik, mis Tallinna ametiühjuseft wäljaspool keldnõukogu seisab.

Kuid selle wäitefe ulga äraeksinud poegi kaalub mitmesajakordselt üles see iiglamõju ja autoriteet, mis Tallinna keldnõukogul wäljaspool Tallinna on. Tallinna keldnõukogu on eelkäijaks ja teerajajaks terwele wõitlewale Eesti töolisteklassile. Dhwrid, mis Tallinna ametiühjused kannud, ei ole asjata olnud!

Wõi on need wõitluseesmärgid, mis keldnõukogu lipul, töolisteklassi lõhtunud? Kas on see töolisteklassi küllustanud, kui on wõideldud poliitikaliste wangide wabastamise eest? Näidatu siis meie wastafed meie ükagi sallfond töolisti kätte, kes oleks wastupidist otsustanud! Kus on need töolistef, kes sõjaseaduse poolt on? Do, ifegi sotsialistid, kes ühes Pättiga sõjaseaduse maksma panid, on nüüd „ta“ sõjaseaduse „wastu“. Wõi on keldnõukogu sellega töolisti küllustanud, et ta korraldab abiandmist Keldnõukude-Wenemaa näjajadalkistele? Kes julgetks seda kinnitama tulla! Nagu ku-

nujud koerad olid sofiialistid sunnitud mabrikutes faba longus läbi jalge nurka pugema, kui nad töblistekoosolekutel kat-
sufid abiandmise vastu äält teha! Abi-
andmisega on leknõukogu teustanud üüd-
sõna: Kõigi maade töblised, ühinege!
Tuleb eaks kiita et see üüdsõna „Sot-
sialdemokraadi“ ja nüüd „Tulewiku“ otša-
esijelt maha on kraabitud.

Tallinna leknõukogu on oma poliiti-
kalise ja majanduslise wõitlusega ühenda-
nud ja mobiliseerinud terve selle oma ofa

töblisteklassist, kes kurnajatele alla wan-
duda ei taha!

Uratades ka mahajäänud töbliste-
klassi kithisi wõitlusele, ühendab Tal-
linna leknõukogu terve Gesti töbliste-
klassi otustawale wõitlusele kapitalismuse
vastu!

Selle pandiks on möödaläinud kolm
aastat libedaid ja ohwiririkaid wõitlusi,
kus klassiwõitluse ääsitules karastatud on
töblisteklassi eelwägi waimlifelt ja orga-
nifatsioonilifelt. „Töö“ Tallinnas

Siirjad ja mälestused Gestist

Anna Heilbergi jutustus

Kallaletungimine ja wägitwald

29. juunil 1921. a. tulim ma Tartus
Riia ja Tähe uul. nurgal asuwast poest
wälja ja tahtsin linna minna, aga na-
tufe maad poest eemal Tähe tän. sees
pidas keegi meesterahwas mind finni
ja küsis, kas ma siit linna elanik
olen, mille peale ma eitawalt wastasin.
Meesterahwas kargas minu käest finni
küsimisega: „Mis sul kuradil siin on?“
ja tõmbas minu käest saia maha, mille
ma olin poest ostnud, wõttis ka minu
kääkotist finni ja tahtis sedagi ära tõm-
mata. Et ma kääkotti koha kätte ei an-
nud, kästis see mees mind temaga kaasa
minna, ilma et oleks mulle ütelnud,
kuhu nimelt. Edasi minnes läbi kahe
wõi kolme uulitsa afus see meesterah-
was ühes teise mulle tundmata meeste-
rahwaga, kes minn finniwõtmise kohast
mulle ka järele tuli, minu kõrwale ja
küstis: „Kus sa elad?“ Teisel mehel, kes
minu järele tuli, oli alguses rewolwer
käes, aga pärast pani ta selle tasku.
Ega tän., kus nad mind uueste finni
pidasid, ütles üks neist meestest: „Pane
kuradile vastu nägu, tal on mingisugu-
sed dokumendid suus“, mille peale teine
mees mulle kättega mõlemile poole wasta
nägu löi. Esimine lööja oli Tartu

nuuskur Karw (elas siis Onne tän. nr
3). Peale löömist affas ta mind näuft
kiiinistama. Kui ta aga minu suud
ikkagi lahti ei saanud, pistis ta mulle
rewolwri otša suhu, et minu suud awa-
da. Kutsus weel teise mehe appi, kellel
ütles tugewamad käed olema.

Korrapidaja meeskus

Minu peksmine uulitsal kestis juba
paarkümmend minutit. Meie ümber ko-
gus suur ulk inimesi. Kui inimesed pä-
rima affasid: „mis siin on?“ siis wasta-
sid nuuskurid: „Meie püüdsime oora
finni, ta ei tule edasi, on juua täis.“

Kui nad mind juba küllalt peksnud
olid, kutsus üks minu finnipidajatest
woorimehe ja kästis teda meid kaitse-
politseisse sõita. Woorimehe wantris ka-
tufe all affas Karw mind uueste
peksma. Tagus mulle rusikatega pähe.
Ma jäin woorimehe peale rippuma, nii
et üks jalg mul mööda uulitsa kiwa
lohisema jäi. Karw wõttis mul kõrist
finni ja rebis minu bluuse lõhki. Peks-
mise tagajärjel jooksis mul suust ja ni-
nast werd. Sõidu ajal oli minu jalg
niipalju wigastada saanud, et ma enam-
ei saanud ega ka jälksanud kätia ja kaitse
politseisse jõudes lohistasid nuuskurid

mind majasse. Püsti seista ma veel jäkksin.

Inkwisitorite piinakambri

Kaitsepolitseis wõttis mind ülema abi Saarepera wasta. Minu kinniwõtjad ütlesid talle, et mul midagi suus olewat. Sellepeale affas ta Saarepera mind mõlemile poole nagu peksma, kusjuures ta mul kaks amnast suust wälja löi ja pahemat kõrwa niiwõrd wigastas, et ma peale seda mitte midagi selle kõrwaga ei kuule. Saarepera pani mulle uueste rewolwri otja suhu ja affas kangutama. Mind pekseti niikaua, kuni ma maha kukkusin. Saarepera löi mulle jalaga mitu oopi, mille peale ma wiimaks meelemärfuse oopis kautasin. Kuulsin weel, kui keegi ütles: „Tarwis see raibe siit ära koristada; käskjalad tulewad.“

Kui ma uueste meelemärfusele tulin, leidfin ennast ühest wäiksest tuast. Tuba oli mehi täis. Ma lamasin põrandal. Riided olid mul nii ära kistud, et minu alumine keha täieste paljas oli. Üks nuuskur üldis minu paremast jalast kinni ja sõnas: „Tarwis järele waadata, kas ..... ta midagi peidetud on.“ Seisid tinukad waatasid suure eameelega pealt karjas minu ümber. Minu filmad olid peksmise tagajärjel niiwõrd paistetunud, et ma peaaegu mitte midagi näha ei saanud. Nägin wiimaks seda et tua ukkel seisib kaitsepolitsei ülema Bachmann, kes kõike seda rahulolles pealt waatas, kui nuuskurid mind olid wägistanud ja edasi wägistasid. Riided tõmmati mulle filmade peale.

Kui ma wiimaks täieste meelemärfusele olin tulnud, siis wõtsid nuuskurid mind käe alt kinni, seft et ma ise enam käia ei saanud, ja talutasid mind tooli peale.

Peftu tagajärjel oli minu pea üleni paistetunud. Bachmann ütles minu paistetunud pea kohta: „Pea tal otfas nagu solgiämber.“ Minu suust saadi kätte minu isikliku kirja tüfid, mida ma isiklistel põhjustel ei tahtnud nuuskurite kätte anda. Need kirjatüfid saadi minu käest kätte weretüfikidena, wereklompidena, millest mitte midagi enam aru ei saanud; niiwõrd oli mind pähe ja suhu peksatud.

„Arstid“ ja mõrtsukad

Toodi naisarst, kes mind nähes niiwõrd ära kohkus, et minu ligigi ei julenud tulla ja nuuskuritelt aimult küfis: „Mis selle naisterahwaga on juhtunud?“ Nuuskurid seletasid et nad olla joobnud libu uulitsalt leidnud, kes oma näu löhki kukkunud. Kuigi kaitsepolitsei ülema Bachmann enne naisarsti kutsumist arwas, et ma ehk raskejalgne olen (minu tüfeduse pärast), ei feelanud see nuuskurid mitte sugugi minuga kõige elajalikumalt ümber käimast.

Peale naisarsti lahkumist, kes mulle mitte mingisugust abi ei annud, toodi üks meesarst, kes minu südamelööki katsus ja nuuskurite nõudmise peale tahtis minu suud lahti teha, et waadata „kas seal weel midagi ei leidu“. Suu oli aga niiwõrd paistetunud, et seda kuidagi lahti teha ei saanud. Arst mitte midagi minult ei küsinud. Kui arst lahkus, keelas Bachmann teda Wene keeles, et ta mitte midagi kõigest sellest ei räägiks, mis ta näinud on.

Nais- kui ka meesarst olid mõlemad mulle tundmata. Nad olid nähtawaste kaitsepolitsei kõrwal asuwast Meieri klinkust kutsutud, seft nad mõlemad ilmusid minu juure oma walgetes põlledes ilma pealisriieteta.

Peale meesarsti lahkumist wiidi mind teise tuppa. Mind jäeti sinna buldaniga sohwa peale lamama. Kordnikud affasid mind piiritusega määrima. Sunnifid mind piiritust ka jooma.

Kaitsepolitseis meelemärfusele tulles leidfin, et kõik minu riided oli puruks ja löhki rebitud. Kinniwõtmise juures tiriti minu südist pearätt puruks, bluuse rebiti ka katki, kuub ja sukk kulus läbi, kui mind woorimehega uulitsal lohistati. Kinniwõtmise juures peksid nuuskurid mind niiwõrd, et minu katkine bluuse täieste üleni werifeks sai. Kaitsepolitseis sunniti mind bluuset seljast ära wõtma; wõeti see siis minu käest ära ja anti mulle ilhem puhtakspestult tagasi. Nuuskurid äbenesid oma jälki weretööd ja püüdsid sellega selle jälgi ära pesta.

Minu kinniwõtmine sündis kestnädalal 29. juunil. Nimetatud tuas lamasin ma täieste aigena kuni esmaspäewa õhtu-poolikuni (4. juulini). Ma olin nii-

wõrd peksetud, piinatud, ja ära wägistatud, et kuni esmaspäewani ei saanud ma ennast liigutada ega ka rääkida. Nende päewade fees ei saanud ma ka süia mitte, sest lõualuud ei annud liikuma. Süia mulle küll toodi ja pakuti, aga suu ja pea olid mul nii paistetunud ja kanged et süia ei saanud, nälja peale vaatamata.

Esmaspäewal, 4. juulil alustati minu ülekuulamist. Ülekuulajaks oli alguses Saarepera.

Seaduslik paljaksõrjumine

Rinniwõtmisel wõeti minu käest ära 35 000 (kolmkümmendwiis tuhat) marka. Sellest rahast wõttis Saarepera 25 000 omale ja ülejäänud 10 000 kirjutati protokoll. Ülekuulamine algas sellega et Saarepera muult „uuris“, kust ma selle raha olen saanud. Ma seletasin et ma selle raha sain oma lähema naisterahwast-sõbra käest, kes Wenemaale sõitis ja selle raha minu kätte andis edasiandmiseks Tartu oma sugulastele.

Mind „uuriti“ igapäew. Igakord küsiti minult teateid selle raha üle ja usutati, kas ma ehk raha siiski ei ole saanud Wenemaalt wõi vähemalt mõnelt mehelt, kes Wene keelt rääkis.

Waletamisele wõi äraandmisele awatlemine

Kord tuli Tartu demokraatia ülem ka ise ja Bachmann „juurdlema“. Toimetatud metfikuste asemele esines isand B. peale teretamise lõbuja usutlemisega: „Teie, proua Heilberg, olete juba wana inimene; ma saadan teid mehe juure, annan korraliku elamiseraha, 4 (nelja) miljoni Cesti marga suuruses, ostate omale maja ja elate kui muu kunagi oma mehega. Ainult kõnelege ühte, awaldate, kus elab W. Kingisfepp ja kus asub kommunistlike partei trüükoda.“ Ma wastasin: „Imelik, teile olen „proua“, teistele olen aga oor. Mina wõerast raha ei taha, andke mulle minu isiklik rahagi kätte, mis teie asutuses ära wõeti.“

Küttimine pimedusekätte all

Ühel ööl (ei mäleta enam kindlaste, mis päewal) kell 12 tuli terve kari nuuskurid piisidiega fiske ja affasid neid laadima. Politseinik, kes mind walwas, istus tooli peal. Saarepera affas te-

maga riidlema: „Mis ja tufud siin, lafed selle wana mära ära põgeneda.“ Sealjamas pööras Saarepera minu poole, sihtis rewolwriga nagu lastmiseks minu peale ja kärkis: „Wõi kus ta põgeneb? Annan paugu, ongi otfas!“ Kõik need nuuskurid ja ka Saarepera olid joobnud, nagu arilikult ifka. Seltsamal ööl tulid nuuskurid piisidiega kella 3 ajal tagasi, tegid need tühjaks ja panid nurka. Nähtawaste ei saanud nad sel ööl „saaki“ mitte.

Tuas, kus ma olin, oli iiglasuur laud. Selle laua ühes sahtlis oli lühikese rauaga piis, mis igal õhtul wõfeks täis laaditi; päewal oli piis tühi. Ühel ööl ilmus Saarepera jällegi minu juure joobnult, nagu alati, wõttis lauasahtlist piisi ja kärkis minu peale: „Mis sind kuradist toita? Warem wõi iljem ifkagi kruusiauku lähed“— ja ahwardas jälle mind maha lasta.

Juimesesööjate laagris

Paar päewa peale seda läks korrapidaja Wihm minu wasta üpris lahkeks, teadustas mulle et politseiüleml on mind lubanud wälja õhu kätte wiia. Isand Wihm talutas mind wälja oowipoolse palkoni peale istuma. Wäljas oligi ka imeilus päikesepaistene soe ilm. Olin imestanud, miks minu wasta ülemus äkitselt jääraht lahkest uues näitas, kuid pärast selgis mulle selle lahke põhjus. Sain teada et Kawal Ants (üks kaitsepolitsei ametnik, õige nimega Hans Maasing) oli wangimajast nuuskur Leitmanni mind vaatama toonud. See nuuskur „uuris“ ja „tunnistas“ mind siis läbi tua afna, kui ma oma paifeid ja aawu päiksepaistel parandasin. Kuid nuuskur Leitmann mind wist ei tunnud, sest mulle ei räägitud peale seda sellest mitte midagi.

Umber nädal peale minu finniwõtmist tuli üks nuuskur minu juure jutustama, et nad olla ühe kommunisti jälle tähtsate dokumentidega finni wõtnud. Kõrwaltuba tehti kobe walgeks, seal kostis raudade kõlin, üks wõmm wahtis seal uksest minu poole tupp; peale seda tehti saal walgeks ja akati seal tantsuma, gitarre peal mängima. Tants oli wäga metfik ja tuletas mulle meele raamatuteft luetud inimesesööjate india-

laste tantfi tule ümber, kus inimesi praeti. Tantfijate karja kisas kuulsin ka kahe naisterahwa kiltamist ja distamist; need olid seal ametis olijad naismafinakirjutajad. Nuuskurid pidutsesid jällegi ühe kinniwõetu puhul; kinni võetud oli nimelt Tartu am.-üh. tegelane sm Subi. Tants kestis umbes pool tundi.

Järgmisel omnikul tuli Saarepera jällegi minu juure, minu wäikene wiineerist imargune kartong käes, ja päris et kas see minu oma jägu on. Ma wastasin: „Ma politseiülemale juba ütlesin et see minu on. Mis pärija siis weel teie olete?“ Sellepeale wirutas Saarepera mulle selle kartongiga kaks korda wastu nägu. Juuresolew ametnik Paks lühas weel juure: „Anna kuradile, wõi weel ei räägi.“ Sealjuures sõimas Saarepera mind oma alatiste „peenemate“ sõnadega. Saarepera läks kõrwale tupp, kus kohe irmses sõimukisa algas, nimelt karjus ta seal juba Subi peale, keda ka Iõi. Mind wiidi siis kuhugi kaugemale tupp.

Piinatud kodanikud wangimajasfe mädanema

15. juulil wiidi mind maakonna wangimajasfe. Rogu aeg ootasin ma arsti. See ilmus wangimajasfe alles 17. augustil, s.o. enam kui poolteist kuud peale minu kinniwõtmist, kui minu aawad juba natufene paranenud olid. Septembrikuus saatis arst mind minu sijemiste aiguste pärast aigemajasfe ühe meeswangiga selfsis. Wastawõtja arst küsis järele, mis mul wiga on. Ma seletasin asja ära et pea peksu tagajärjel väga aige on, et seestpoolt mädaneb, et ma magada ei saa, et jalg weel wigane on (ma lonkasin weel sel ajal), ja wee teisi wigastusi. Arst kuulas mind ära ja irwitas: „Seine asi oleks, kui kõri oleks maha lõigatud; nüisugusele aigele meil praegu kohta anda ei ole!“ Mina olin sunnitud paar wersta maad aigelt tagasi lonkama, kuna minuga kaasas tulnud meeswang wasta wõeti aigemajasfe; see aige oli — waras. Nii ei ole mitte üksi wangimajad, waid ka aigemajadgi täieste

nuuskurite meelewalla all. See peal tagasi tülles küüsis waht minult: „Kui suur teie organisatsioon on? Küll piütakse, aga otfa ei saa.“ Wastasin et minul organisatsiooni ei ole ja „nuuskurite arwu tead ise“.

19. wõi 20. juulil kuulas mind kohtu-uurija üle ja tegi protokoll. 25. nowembril, see on ligi wiis kuud iljem ilmus mind weel kord „juurdlema“ tähtsamate asjade uurija Thomson. Nähtawaste oli sellel ärral juurdlemise asjaga õige suur rutt, nii et järgmisel päewal tuli mull kaks korda alla kirjutada teadaandmisele, kus mulle uurimisekäiguft teatati. Kui ma isand Thomsonile seletasin, kui elajalikult minuga on ümber käidud, wastas see lihtsalt: „Oma süü!“

Wangimajas keelati mul kogu kuue kuu jooksul, mis ma seal istusin, kirjawahetus ära ja ei lastud mind ka oma mehega kofku.

„Seltstõnna“ ääletorud

Cesti riigimeeste äälekandjad kirjutasid et kui mind oleks piinatud, siis ma oleksin sellest juba kohtu-uurijale kaebanud. Ma ei tea, misugune see kaebtus oleks pidanud olema, kellele kaebada ja mis moodi seda teha. Kaks uurijat mind uurimas käis ja mõlemile rääkisin kuidas mind piinati. Wastus mulle oli üks ja seesama: „Oma süü!“ Teist prokurööri, peale töölaliste kaagitaja Trakmanni ei ole, kellele kaebada, ja enne Wenemaale tulemist, kui nõukogude saadik meid käis üles kirjutamas, siis palusin et Wenemaale jõudmisel mulle arstiabi antaks, mida ka lahkestes lubati. Aga Trakmann kästis mind kuradile minna ja sel filmapilgul oleks ta ka mind walmis olnud sinna saatma, kui see tal võimalik oleks olnud.

Arapääsemine

Nowembri algul wõeti mind ja teisi poliitikalisi wangisi päewapildiks üles ja 28. nowembril kirjutati mind Nõukogude-Wenemaa kodanikuks. 4. detsembril toodi mind ühes teistega Tallinna, kust 1922. a. jaanuaris Wenemaale Cesti walgekaartlaste wasta wahetati.

Anna Heilberg

Weel üks piksepilw tõusmas

Cesti koolinoorefoolliidu 4. kongressi järelkaja

Juba ammu enam ei ole Cesti kodanlikes ajakirjanduses seefugust ägedust ja ihtmeelt märgata olnud, kui nüüd koolinoorefoolliidu 4. kongressi järel, mis 4—6. jaan. Wiljandis ära peeti.

Wana edueraformatanta „Postimees“, kes suurfapitalistide „Päewalehega“ wastamisi kõlbliste kaigastega üksteise pealuu kõwadust katsumud; Tõnissoni „Tall. Teat.“, kes Pätši „Kajale“ ja kogu maaliidule müüsi annud, et Pätši trooni uperkuuti liita; Wiljandi „Sakalad“ ja teised vähemad wennad pealekauba: kõik nad kargasid kõrwuti ritta, nagu mõne weltweebli kamandu peale, ja kõrwulukustawalt kostis ühine kriiskaw: karauul!

„Iamaa on ädaohus; „Postimees“ kirjub endal meeleleil wiimaseid karwaidusefi peast, sest „Wiljandis kirjendafid kiwidgi!“ Ja piühas kõlblusewihhas tunneb ta pius parajat „käealust“, et „kellelegi parajat karistust anda“. „Kaja“ leiab et see parunlik abinõu Cesti koolis kahjuks wäga ooletumalt nurka on jäetud: „Kaswatuses puudub sisteem, eesmärk, ideaalid.“ Oleks jälle waja kasewõfusid ja soolwett. „Päewaleht“ on lubjawalgeks kahwatanud: „Inimesed on kõhkmunud, ei julge nagu enam rääkidagi.“ Ja Wiljandi „Sakala“, kelle nina all kongress peetud, kirjub täiturul, ing puhul: „Appil Appi kõik, kel oma rahwa tulewik kallis!“

Midagi kõhutawat pidi wanas waihes Wiljandis kongressil süündinud olema. Ja oliigi.

„Postimees“ oma patenteeritud kõbluses katab filmad kinni, kirjastab riided lõhki ja raputab tuhka pealaele.

„Nad (koolide noored) oksendafid oma ideaalid „Koidu“ seltsi seinä ääre wälja!“

Mõtolge ometi: noored kongressifaadikud on ninakese liig sügawale klaasipõhja surunud ja — oksendanud!

„Kuldõwi“ kõrtsi partei „Päewalehti“ tunneb kõlblist pöwritust:

„Nad wõtsid ennast täis; tegid pidul mürglit, kiskufid pudelitel kõrkfisi suu eest (mõtolge! ei mõistnud ka ilma kõrgi kiskumata juua! S. P.); lõhkufid ka asju. Tolgendafid tänawatel ringi. Keerasid weekaunid lahti! (No see on juba surmasüü. S. P.). Suitsetafid ... õlgede peal tubakasortifil („Tastel“ oleks seinasambla jum kohasem olnud. S. P.) Peeti ilja õhtu simmani...“

Eks ole kõhutaw! Mis jääb selkobel Cestist poolteise põlwe pärast järele? Üks suur õkse unil...

*

Ja, aga mis ime tegi Cesti ajakirjanduse Sauluse korraga Pauluseks, et ta selle patu pärast nii wäga kihwatas ja kirjuma pistis? Ega see ometi esimine kõrd olnud, kus noorjugu Cestis „üle kees“. Wõeh weel! Wõi on „Postimehe“ kõlblusepaawst unustanud need õndsad ajad, kus ta ise Cesti üliõpilaste seltsis a u a s j a k s pidas oma kaaslasti „laua alla juua“? Wõi on wäljastpoolt tarwis meele tuletada, kuidas ta nooremehena kiwi uulitsat mööda Wanemuiseft koju tuigerdades keppe keerutas ja kõiki aknaid ähwardas puruks peksta? Wõi on „Päewalehele“ weel tarwis seletada, et ta peremeeste ringkonda sellepärast „Kuldõwi“ parteiks nimetatakse, et ta sellenimelises suuremas Tallinna joomakohas... risti „kõrkfisi pudelitel suu eest“ lasta... skuda? Wõi on juba meeletst unund, et „Kaja“ patron riigiwanem Pätš oma iljutifil Tartu sõidul noorte joomist sellega „pi-

hendas", et ühele pulgajunkrute korporatsioonile päratu joomatannu kinkis?

Kas kõik need ilusad ja armsad asjad ilma offendamata sündisid [või sünnivad, seda jätame nende otjustada, kes tegelikult selles spetsialistid, ja selleks on iga s kodanlikes Cesti lehetoimetuses asjatundjaid. Niipalju kui meil seks „kõgemusi", on üks neist nähtustest teisega väga ligidases ühenduses, niisama lähedas kui üliõpilasteseltsid või kõrtsid alkohooliga ja Cesti juhtivad tegelased, wanad kui noored, nende seltside ja kõrtsidega.

Mis meid aga veel küsiwamalt selle kõlblise wihawalingu juures seisatama sunnib, on see asjaolu et meie veel kordagi, mitte ainuõigi korda Cesti ajakirjanduses noorte „joomingute" üle ädaksia ei ole kuulnud, ehk küll Wiljandi mürglid mitte esmised ega wististe mitte ka kõige pahemad sel alal ei olnud. On ju meil veel väga wärskest meeles üks ja teine noorte kogumine, mille kohta ainult juhtumisi pärast tähendati et noored seal „uulitfotel tui-gerdasiid" või oma Soome külalistele näidata tahtsid, kuidas „noored Cestis joomad" jne. Ei ole meie ajakirjanduses kuulnud midagi selletaulist, mis Wiljandi kongressi puhul lahti puhkes, ka üleüldiselt noorte joomise kohta, mis Cestis ääretult maad wõtnud. Wõime ka aimata, miks selle nähtuse üle on waigitud: ei olnud leida ühiskonnas ja ajakirjanduses eriti seda „puhast", kes oles wõinud uulitfale või teearudele minna ja noortele üüda: pidage finni ja parandage meelt! Ei olnud seesugust, kellele mitte noored wasta ei oles üüdnud: korista ennem oma ukseesine ära!

Kui aga nüüd Wiljandi puhul kõik see unustati ja ägedalt noorte pattusi piitsutama akati, siis piab nähtusel tingimata sügawam põhjus olema, mille juures joomist ainult kui ettekäänat, kui süü raskendamise abinõu tarwitati.

Et see nii oli, seda ei salatagi. Ajakirjandus oles Wiljandi mürgli peale niisama läbi sõrmede waadamud, kui koolinoorsugu seal mitte teisi, palju raskemaid, palju ähwardawamaid surmasüüsi ei oles toimetanud.

*

Algas see juba kõhe kongressi algul, ammu enne weel kui tipsu oli saadud

wõttagi. Ja algas suure trumbiga: kui kongressi awamise järel ette pandi riigivanemale terwitufetelegrammi saata, nõuti korraga et see ettepanek — ä ä l e t u s e l e pandaks! Iseenesest juba kuulmata asi, ja äärmiselt jõe ning pature igale isamaalasele. Ja kui ääletuse tagajärgi lueti, leiti et terwelt kolmas osa kongressist ettepaneku wasta oli ääletanud (22 äält wasta, 44 poolt).

Juba seesugune Cesti ilmariigis ennekuulmata sündmus oles pidanud iga kõfseeklase roopast wälja wiskama; aga keskkoolide noored ei mõtlenudgi weel sellega oma pattuderegistert lõpetada. Justnagu oles isamaapühaduse riwetamine nende eesmärk olnud, wõtsid nad terwe ria resolutsioonisi wasta, millest üks ullem kui teine. Juba esimestel sammudel tunnistas kongress nooresoolitumise ülesandeks:

„Kaswatada tugewa ja kindla tahtega inimesi, kes suudaksid wasta panna äraiganud, kulturalist progressi takistawaile traditsioonidele, rajades endi tegewuse elu jaatawale, idealistlikkuse alusele."

Juba see on wänge küllalt et suur- ja pispärunklikkude kepitraditsioonide pühaduse kaitsjat „Kaja" wihasturksuma panna: Waata mul kollanokkasi! Mis teawad niisugused koolilapsed ka kultuurast või progressist! Wõi elu jaatawast ja idealistlikust alusest! Ja tugew tahte! Traditsioonidele wastapanek! Endil korwatagused märjad!

Kongress aga andis kangemaid troppisi: „Silmas pidades et r a h w u s l i k u d ette wõttes tänapäew tihtilugu on saanud mantlik tagasitiskuwaile jõududele, kes wõitlewad ainult oma kibi uwide eest, otjustab kongress r a h w u s l i k k u d e elamuste peale waadata kritiseeriwalt ja ainult siis rahwuslikka ette wõtteid tuetada, kui on garanteeritud ü l d r a h w u s l i k k u s."

Päris jahmatama pani see. Mõtelge: nemad julgewad r a h w u s l i k k u d e ette wõtete juures kritiseerida!!!

Kui õigustatud on seal „Päewalehe" kurtmine: Ei need ole Jaan Lattiku ega Oskar Lutsu „meie noored"! Tar- gad tahawad nad olla, ja wõeras maik on neil . . . Rihuwidest kõnelewad nad . . .

Kongress ei näi aga rahvuslõtkude wanaäärade närwide peale nagu mõtlewatki, weel wähem nende ees aukartust tundwat; ta raiub edasi.

Tuleb päewakorrale skoutide küsimus. Skout — isamaalikus ullustuses ennast töölise weristamisega ettevalmistaw noorsugu — see on kodanluse üleilmne ebajumalus noortele, ülesehitatud wanade poolt, kes skoutidest omale kindla kaitsewäe tahawad luua neetud proletariaadi wasta. Mis jääks kodanlusest järele, kui — irmus on selle peale mõeldagi — kui korraga kaswaw noorsugu sellele ebajumalale selja pööraks!

Saadetigi siis Wiljandisse kõige kangemad skoutismuse papid seda ebajumalat kaitsma: postipeawalituse juhataja Niffand (kah kaswatusteadlane!), maaliidu sugupullide kindral ja pärisparunite tiisiküreg Hiinerfon ja teised seefinatšed.

Kongress aga ütles et skoutismuses militaristlik waim walitseb, mis waba waimuarenemist takistab. Ja kui Hiinerfon koolinoori taltsutada tahtis, nagu ta seda allparunite ja nende sõnnidega arjunud tegema, siis andis kongress nii tuntawa wastuse et — koosolekul ära tuli lõpetada. Järgmisel koosolekul aga tegi kongress otsuseks: skoutismus on militaristlik liikumine, on noorsoole kahjulik, sellepärast tuleb ta wasta wõidelda, ta ära kautada...

See waft oli tropp. Jesseke! Mis oleks saanud Cesti iseseiswusest ja kogu Cesti ilmariigist, kui koolinoorsugu kolm aastat tagasi selle otsuse oleks teinud — siis, kui just keskkoolide kaswandiklusest kokkuseatud pataljoniid need olid, kes ühes Soome pussifangelastega Cesti kodanluse elu päätsid?!

Semujudinad käiwad üle selja Rajal, Päewalehel, Postimehel ja kogu sel kodanliste lehtede trobikonnal; terwel kurnajatekihil. Wõi mis saab tulewikus, kui noorsugu selle otsuse juure jääb?!

Uga kongress tahaks nagu meelega tühjendada õuduselarikat kodanluse tõsieestlise pea peale. Ja talitab justnagu programmi järel: kuna algul suur osa kongressist selle wasta on, et riigiwanaemale terwituse-telegrammi saata, kiidab ta lõpuleaks Päide koolinoorsooühisuse otsuse — kunst-

nif Sõrmust oma pidule mängima kutsuda!

Sedasama Sõrmust, kes Petseri sõjaringil omal ajal Cesti kodanluse wägesid üles kutsunud punastega ühinema, ja kes selle eest nüüd tõsieesti isamaalaste mädamumade märgilauaks saanud!

Pätši wasta — Sõrmuse poolt!

Sellega oli kongress ise endale kodanluselt furmaotsuse kirjutanud.

*

Kodanlus ei salga oma irnuwõdinaid, mis teda wiirastusi nägema ajab. Wõi ei tundu selles põlwele põksumist ja ammaste lastumist, kui miljonäärimeste „Päewaleht“ kirjutab:

„Alafia waim irwitab, Wene poiss wahib üle aia Cesti õue, kel punane särk on üle piikste tõmmatud. Wene wing püiab wistalt edasi elada meie laste peades ja tegudes. Need ei ole meie noored, kel niisugused sõnad on suus.“

Ja allparunite „Raja“, nimetades Wiljandi kongressi otsusid „inetuteks ja ädaohlikkudeks wäärnähtusteks“, on sunnitud tahtmata tunnistama, misfugune wool Cesti noortfugu waldab:

„Kommunistiline kihutustöö noorsoo keskel wõtab järjest maad ja on noorsoo mitmesuguste feltside ja ühingute keskel pesitanud. Et kommunistid ka wiimasel kongressil tugewaste olid esitatud, näitab resolutsioon (rahvuslõtkude ettenõutete kohta).

„Kust sarnane inetu irisemine rahwuslise mõtte üle pärit, seda ei ole raske ära näha. Nähtawaste on noorproletaariline wool selles organisaatsioonis enesele pesa teinud.“

Kommunistiline kihutustöö, noorproletaariline wool, Wene wing — see on, mis Wiljandi kongressilt Cesti tõusikodanlusele wasta lehwib, mis ta pea pööritama, ta wiha lõkkele ajab, teda üiidma sunnib: Need ei ole enam meie noored!

Kui wõrd see teadmine, et kommunistiline liikumine Cesti keskkoolidesgi — kust, nagu tähendatud, weel kolm aastat tagasi kodanluse päästepataljoniid tulid —, õppiwat noortfugu waldab, kui wõrd see teadmine kodanluse meelt alwab, selgib sellest ärewusest, millesse ta sattus ja kus ta meeleeitl

wehklede sellegi ära unustas, et ta kuudagi ega kunagi tunnistada ei tohi, et kommunismusel Cestis ülleüldse mingisugust jalgealust wõib olla.

Nagu koer lõrnal kepi otsast, millega teda ähwardatakse, kinni aarab, nii kargab kodanlus wihakijal — kooliõpetajate kallale, kes noorsool kõige ligemal, ka õpetajaid süüdistades et nad „Wene winguuga“ on läbi imbunud, et nad küllalt jandarmlikult ei ole järele nuhtunud, kust ja kuidas noorproletaarline wool keffkoolidesse tungis, kust ometi proletaarlist olust kõigi abinõudega on eemal oitud.

„Kus nemad olid?“ üiab wihal „Postimees“ kooliõpetajate kohta. „Miks ei näinud seda (mis Wiljandis sündis) kooliõpetajad? Miks nad wahela ei astunud, miks nad ei karjunud ja käsi ülepea kokku ei löönud?“

Miks? Sellepärast, et nad ise seda seemet olewat küllwanud.

„Kõik, mis Wene lodewus ja korrapuudus suures rewolutsioonis on ilmiks toonud, seda on meie punased koolimehed auartuslega meie kooli tasunud... Nad on sinna kannud Wene rewolutsiooni waimu terwed kotitäied...“

„Sellepärast langeb teine oop (Jaani loodiga) wastu nende rinda.“

*

Meie ei taha siin ligemalt käsitada akata küsimust, kuiwõrd Wiljandi kongress ise wõi ta resolutsioonid tõepoolest kommunistlikud olid — ei tarwitse ju ammugi weel kõik, mis isamaaluse, skoutismuse, Pätsi tsarismuse ja allparunite tirannismuse wastu on, weel mitte kommunismuse olla. Niisama wahela on meil tahtmist uurima akata, kas ja kuiwõrd kongressil nähtawale tulnud trallinguid ühe wõi teise woolu arwele wõib panna. Ainult ühte asjaolu tahtsime selle küsimuse juures puudutada: „kommunismuses“ süüdistatakse peaaegselt Tallinna seminaripilasi; aga nokastamist on eriti just Wiljandis, ka enne kongressi, ette tulnud, nii et selle kohta kõikfugu komisjonid ja aukohitud „uurimisi“ toimetama on pandud. Kuis riimib see end kokku?

Ja „punased koolimehed“? Eks annud aga just Cesti kooliõpetajatekiht ühe kõige wahwamaist pataljonidest Cesti

walgewäes — wabatahtlikult pealegi! Misfugust laulu laulis „Postimees“ siis Cesti kooliõpetajaile? Kas eks seisa Cesti ariduseministeeriumi eesotsas seest- ja wäljastpidi kriitlikult mustaks poleeritud Bauer? Eks ole niisama kriitlik ja tsaarilikult utsitatud tsinownik Nikolai Kann üks suurematest mõjumeestest kogu Cesti koolitööl, kuna meie kommunistlikud ei ole kooliõpetajatest Cestis, liiati weel keffkoolides, siamaani igatahes äältgi ei ole kuulnud.

Meie ei kahtle küll et allparunite „erfaj-tsaar“ Konstantin Päts oma poliitilise peagi kooliõpetajaid kommunismuse lipu alt sunnib pääseteed otsima, aga praegu wahemalt weel on see ainult kodanluse irmuwirastus.

Mitte see kõik, mis öieti muud ei ole kui kodanluse wasimine oma wainlises abituses ja õudses irmus lähenewa pissepilwe ees, mitte see ei näita meile põhjust, millest Wiljandi kongressi resolutsioonid wälja kaswanud.

Mitte punased koolimehed ei ole neid sünnitanud, waid walged ja mustad riigimehed. Cesti kodanlus lõikab noorsoolt seda wilja, mis ta ise sinna küllunud, mis ta sinna igapäew edasi küllib. Ta küllwas isamaaallustuse tuult, ja lõikab nüüd waenu rahwusluse wasta. Ta õsitas noori werifile tapatööle, ja piab nüüd kuulma, kuidas noored militarismusele sõda kuulutawad. Ta sundis noori klassisõjale kurnatute wasta; nüüd kuulutawad noored, et nad oma selgroogu reaktiivide jõudude kihuwide wasta wõitlemiseks tahawad tugewaks kaswatada. Ta tõstis „wabariigi“ troonile wastutamata tiranni, ja tõukas sellega noored oma pidule kutsuma kunstnik Sõrmust, keda tõsteesti kodanlus Tõnissonist Pittkani nagu pidalitõbist Cesti piiridest — kiwide asemel mädamunadega — wälja peksab. Ja joomine, kõlwatus — kas ei ole see mitte Cesti kodanluse eluõh, milles ta noori maastmadalast kaswatab. Kas sündis Wiljandi „Koidu“ seltsis midagi muud kui sünnib see a l s a m ' a s ja kõigis teistes Cesti kõrtides, iseäranis Tallinna lõbuparkades iga päew nende poolt, kes noortele eeskujuks on?

Meie ei kahtle et kommunistiline liikumine, et noorproletaarline wool kooli-

noorfoo ulgas maad wõtab ja maad wõtma piab, aga mitte sedawõrd punaste foolimeeste päraft kui mustade ja walgete foolitirannide kiuste ja nende wäljakutsel. Rewolutsioon on tirannismuse ülelaps. Teda ei loo üüdsõnad ega teooria, waid olulised tingimised. Ja kui Eesti kodanlus nende oludega, mis ta Eesti wabariigis oma kolmeaastasel walitsemisel jõudnud maksma panna,

juba oma ärksama noorfoo niifaugele on jõudnud wiia et selle püüest omale ähwardawa rewolutsioonipikse müriinat kuuleb kostwat, siis on ta käteringutamine ia kasfiastus selle üle arusaadaw, aga lamendilõõmine ja pogrammilekutsumine „punaste foolimeeste“ wasta on roostetanud piksewarra selle ähwardawa kõue ees.

S. B.

Jaauaripäewad Riias

Mälestused 1905. aastast

Jaauarisündmuste eelne ajajärk on üks kõige raskematest, aga ühtlasi ka kõige uuitawamatest Riia enamlaste organisatsiooni elus. Wabameelsed tuuled, mis seitsaadik awaliku eluõiguse olid saanud, kui kuulus kodanlusele „usalduse“ kuulutamise ilmus, ajasid wõitluse rahwusliste woolude wahel Baltimaa, iseäranis Riias, äärmiselt terawaks. Poliitikarühmade kujunemised tulid siin awalikumalt nähtawale ja akkasid ligemalt asjaliselt oma nõudmisi kokku seadma. Iga rühm tõendas et ta oma rahwuse koguwide esitaja olewat, ja püüdis loomulikult tööliste ulgas tuge otsida.

Riia (Wene) enamlasterühma organisatsioonil, millel juba sel ajal Riia proletariaadi seas suur mõju oli, tuli ühes osa Läti seltsilistega kahel wäerinnal wõitlust pidada, sest et Wenemaa sotsiaaldem. töölistepartei vähemise osa ideeline ilm ja ta tegewus klassilisi wastaolusid igapidi püüdis kinni katta ja vähema arusaamisega töölisi kodanlust tuetama kiskus.

Seal kõlasid aga Peeterburis paugud, ja uulitsaid wärwis tööliste weri.

Teade 9. jaauari tapatöödest lagunes Riias kiireste laiali, ja 10. jaauari õhtaks akkasid Riia töölistelinnajaud kihama. „Börsed“ (Phönix'i wabriku ringkonnas Aleksandri uulitsal, Weski uul., Torensbergis ja mujal) tõmbasid ikka suuremal arwul töölisi ligi, kes

salkades kokku kogusid ja etteualmis-tamatalt miitinguid toime panid.

Järgmisel päewal suurenes laenetus, siin-seal jäi töö seisma, tundus maruliste sündmuste walmimist. Kodanlus wärises, tundes et tal pind jalge alt kaub. Kautasid pea vähemlasedgi, kes läbirääkimisi ja manitsusejutlusi pidasid; sündmustekäik tõukas aga neidgi tegelikule osawõtmisele.

Meie organisatsioon astus liikumise etteotsa. 11-al ja 12-al peeti lendawaid miitinguid, lööksalgad jautati rajoonide peale ära, sõjalise organisatsiooni aparaat astus tegewusesse, tööliste wõitlusesalk kuulutati sõjaseisukorda, organiseeriti sanitaarsalk ja seati teatud kohtadele.

12. jaauari õhta eel akkasid jutud liikuma, et Riias esimist mobilisatsiooni Jaapani wäerinnale oodata olewat. Tööliste rahutus kujunes awalikuks protestiks sõja ja Peeterburi weretööde wasta. Protestimeeleawaldus otsustati järgmise päewa, 13. jaauari peale määrata.

13. jaauari ommiku ilmusid töölised wabrikutesse ja tehastesse, aga tööle ei akanud; igalpool peeti miitinguid, kus terawalt rewolutsioonilise iseloomuga resolutsioonid wasta wõeti, mis meie organisatsioon ette pani. Neis tähendati ka paratamata ja tarwiliku sõjariigustus ülestõusmise peale. Pärast miitinguid läksid töölised wabrikutest ja tehastest uulitsale, kus punased

lipud üles tõmmati. Kõige mõjuvam oli tööliste meeleawaldus nõndanim. Kusnetsowi rajoonis (Moskwa alewis), kus see peajasjalikult Wene töölistest koos seisib ja meie organisatsiooniga kindlaste ühenduses oli. Ommiku oli Kusnetsowi wabrikus rohkearwuline miiting, kust töölisid linna poole akkasid liikuma, teel teiste wabrikute, tehaste ja töökodade töölisi enesega kaasa wõttes.

Kawatsuse järgi pidi käsitöölise salk osa wõitlusesalgaga raudsilla juures Kusnetsowi rajooni meeleawaldajatega ühinema; siin oli aga juba politseiliin ees. See salk keeras sellepärast Gogoli uul. kaudu Romaanowi ja sealt Suure Moskwa uulitsale, kus ta meeleawalduse eesrinnaga kokku sai. Enne raudsillale jõudmist pörkas meeleawaldajate rong kokku jalawäepataljoni, kasakate, ratsapolitsei ja sandarmitega, kes wõitlusewalmis olid seatud. Silmapilkse seisatamise järele akkasid meeleawaldajad, punaseid lippusi weel kõrgemale kehitades, rewolutsioonilauludel ahelast läbi tungima ja jõudsid sammu 20 — 30 edasi, kui korraga ühtejärgi kolm kogupauku anti; kamandati: maha! ja meeleawaldajaterong jäi seisma.

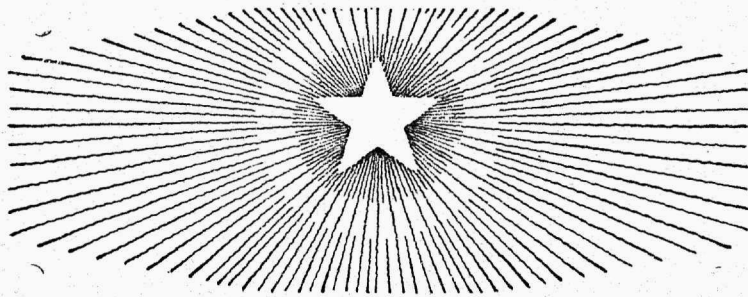
Niipalju kui tähele wõis panna, iseäralist segadust ei sündinud: osa meeleawaldajaid läks tapjaid needes mitmelepoole salkades laiali, osa jäi surnuid ja aawatuid koristama. Minu lähedal langes raskete aawatult sm Blum, pisut eemal langes s. Heim

(Marta). Aawatud ja surnud toimetati ettemääratud kohtadele.

Kogupaukude ja lastud padrunite ulga järele oleks ohwrite arw palju suurem pidanud olema, aga nagu iljem selgis, laskis jalawägi suuremal osal õhku. Kuulid lendasid maja seintesse, enamiste ülematele kordadele. Nende kuulide jälgi wõis seal majade küljes weel 1915. aastani näha. Järgmisel päewal, 14. jaan., pandi politheknikumi keskmisest aknast välja määratu must lipp pealkirjaga: Needus mõrtsukatele, au langenutele! Sees olid peakäigud barrikaadidega kindlustatud. Lipp lehwis seal mitu päewa, kuni meeleawalduse ohwrite matused mööda olid. Tapetud seltsiliste matused korraldati isesuguse kawa järele, nad tõmbasid sadasid tuhandeid inimesi kaasa ja muutusid kõige suurepäralisemateks meeleawaldusteks, kus lipud lehwisid ja rewolutsioonilaulusi lauldi. Korda pidasid töölisid ise ja wõitlusesalgad; rong liikus ahelakorras. Surnuaial astusid üles kõnelejad meie organisatsioonist ja Läti seltsilised.

13. jaanuar on Riia proletariaadil pühitsetud päew. Sel päewal purustas ta kodanlusega rahuliku kooselamise pettekujutused. Sel päewal sai ta oma ristimise wõitlusetules, mis ta edaspidise tee töörahwa wabastamisewõitluses ära määras. 13. jaanuaril akkas Riia proletariaat ühes Peeterburi töölistest wendadega ja ühes teiste linnade töölistega oma tulewast õnneteed ja kogu inimesesoo õnneteed rajama.

J. Rosowski

J. M. Swerdlow

Kolme aasta eest, 16. märtsil 1919, suri Moskvas ülevenemaalise kesktäidesaatwakomitee esimees Jakob Mihailowitš Swerdlow ära. Temaga kautas Wenemaa revolutsiooniline töörahwas ühe oma filmapaistwama ja agarama tegelase.

Si Swerdlow sündis Nishni-Nomgorodis 1885. a. käsitöölise pojana. Juba 17. aastast peale wõttis ta töölisterelaski revolutsioonilisest liikumisest osa. 1902. a. töötas ta Nishni-Nomgorodi organisatsioonis mõjulaks liitmeeks. 1903. a. asutati partei Kõhja-komitee, milles Swerdlow kuni 1905. a. töötas. 1905. a. oktoobri-revolutsioon leiab teda Uurali mägedest, kus ta partei tööd korraldab. Seal oli ta Uurali töölisterelaski kõige lugupeetavamaks kõnemeheks. 1906. a. wõeti Swerdlow Permisse wangi. Wangis oli ta 3½ aastat. Peale wangist wabastamist tuli ta Peterburi, kus ta partei keskkomitee esitajana riigivalitskogu s.-d. fraktsiooni juures töötas. 1910. a.

wõeti ta uueste wangi ja saadeti Narõmi maale 3 aastaks asumisele. Sealst põgenes ta Peterburi, et töölisterelaski ajalehte „Bessna“ („Täht“) välja anda. Sellsamal aastal wõeti ta jälle kinni ja saadeti Narõmi maale tagasi, kus ta lihtsa töömehena kalameeste asjakate juures elas. 1212. a. põgenes Swerdlow Peterburi tagasi, kus ta „Pravda“ („Diguse“) väljaandmises ta tegev oli. 1913. a. weebbruarikuul wõeti ta jälle kinni ja saadeti neljaks aastaks Turuhansti maakonda, kus ta 1917. a. revolutsioonipäewadeni oli. Tagastultes saadeti Swerdlow Uurali mägedesse partei maakonna kongressi organiseerima, kus teda ülevenemaalise partei kongressile waliti. Sügisel, kui revolutsioonikomitee asutati, oli sm Swerdlow selle mõjulaks liitmeeks. 25. okt., teisel nõufogude kongressil waliti Swerdlow kongressi juhatajaks. Peale selle waliti ta ülevenemaalise kesktäidesaatwakomitee esimeheks (3., 4., 5. ja 6. kokkutulje järele).

kirjanduslik

Wiljalfaldusmaalt

„Täna sina, omme mina!”

Surma wasta walmis

Ei ole enam jõudu kiskendadagi

See muidugi on mõistetav et näljädaliste eaks ja oma ohvrid juba töid.
Mälg aga abiist võimafam, ja palju tegema veel piats. Tee veel mis võid! Tee veel mis võid!

Kom. Internatsionaali Eesti sektsoon (Venemaa büroo). Komisjaronstaja (Gorohovaja) 11
17. riigitrukifoda Peterburis, 7. roodus, 26. — P. II. № 1142. — 3000

EESTI
RAHVUSRAAMATUKOGU
AR